ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЭЭР!

Түрүүшын хонхын жэнгирээн

Мүнөө жэлдэ манай ороной һур-гуулинууд шэнэ жэлээ онсо эрхэ бай-дал эхилжэ байна. Юуб гэхэдэ, үйлэдбэриин һуралсалтай 11 жэлэй һургуулинуудые 10 жэлэй болгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Ми-нистрнүүдэй Советэй тогтоол мэнэ олон хэблэлдэ толилогдоһон байна. Бүгэдэн арадай гэгээрэлэй хүдэл-мэрилэгшэдэй урма зориг бадаруулна, харюусалгыень улам дээшэ-лүүлхэ эрилтэ табина.

Арадай гэгээрэлые саашадань улам һайжаруулха зорилгоор абтаһан энэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ талаар ехэ хү-дэлмэри бүри мүнөө жэлһээ хэгдэхэ юм. Һуралсалай энэ жэлһээ эхи-лэн 9-дэхи классайхид хубилгагда-һан шэнэ программаар һуралсаха бо-лоо. Шэнэ программын ёһоор, аха-лагша классуудай һурагшадай үйлэд-бэриин һуралсал улам нарижуулагда-жа, үйлэдбэритэй сэхэ холбоо бари-ха бүри һайжарха байна. Шэнэ программада ороходоо багшанар ехэ оролдолго гарган хүдэлхэ бо-лоно. Һуралсалай жэлэй эхилхэтэй хамта ахалагша классуудайхидай үйлэдбэриин һуралсалай шэглэл зү-йл тодорхойлогдохо, шабинарай шу-хала мэргэжэл шанаржуулагдаха юм. Энээнтэй хамта өөһэдынгөө һургуулидай эрилтэ хараадаа абалсаха хэрэгтэй.

Манай республикын олон һургуу-линууд һүүлэй жэлнүүдтэ үйлэдбэ-риин һуралсал эмхидхэхэ талаар, һу-ралсал ажал хоёрые холбохо талаар нилээн һайн дүй дүршэлтэй болонхой. Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин шабинар «Коммунизм» колхоздо ошо-жо, үйлэдбэриинтөө һуралсал эмхид-хэдэг юм. Һургуули колхоз хоёрой холбоо барисаан улам бэхижэнхэй. Һургуули булантай, элдэб таһагуудтай, номой сантай, кино харуулха, лекци, концерт хэхэ залтай шэнэ хамтын байра колхоз барижа, үхибүүдтэ үгэ-һэн байна. Иимэ анхарал оролдолго-до һурагшад өөһэдынгөө зүгһөө шударгаар харюусадаг болонхой. Үн-гэрэгшэ жэлдэ һурагшадай бригадын-хид ехэ ажал бүтээгээ. Колхоздоо ажал хэжэ ябахадаа һурагшад ажаг-лалта хэһэн, биологи, химиі, физи-кээр үзэһэн юумэсэ бодото ажал дээ-рэ хэрэглэжэ һураһан байна. Жэ-шээнь, мал эдеэлүүлхэ рацион табина, тиигэхэдээ залуу малай томо боложо байхада, мүн тэдэниие шахахада хэ-ды шэнээн үбһэ тэжээл (тэжээлэй единицэ) хэрэгтэйб гэжэ тооложо гар-гана ха юм. Эдэ бүгэдын ашаар һу-рагшад ажалдашье дүршэнэ, үзэһэн эрдэмээ улам гүнзэгыгөөр ойлгожо абана. Мүн Кабанскын дунда һургуу-лида үйлэдбэриин һуралсал һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Иимэ һургуулинуу-дые тоолохо болоо һаа, олон байха. Эдээниие дүүргэгшэд түрэл колхоз-доо, совхоздоо үлэжэ хүдэлөөд, һүү-лээрнь һуралсалаа үргэлжэлүүлдэг гуримтай.

Мүнөө 10 жэлэй һуралсалда оро-ходо үйлэдбэриин һуралсалые улам һайжаруулха эрилтэ бүришье хүр-саар табигдажа байна. Юуб гэхэдэ, 1966 ондо 10-дахи, 11-дэхи клас-суудые олон залуушуул зэргэ дүүр-гэжэ гараха болоно. Эдэнэрые ажал-да оруулжа шадахаар мэргэжэл ол-гуулха тухай мүнөөнһөө бодомжолхо шухала.

Бүгэдэ ниитын найман жэлэй һу-ралсал тухай хуули бэелүүлхэ гээшэ шухалын шухала зорилго мүн. Энэ хуули шууд бэелүүлхын түлөө баг-шанарай коллективууд оролдосотой-гоор тэмсэжэ байдаг. Республикын 25 һургуули нэгэшье үхибүүе хоёр-дохи жэлээ нэгэ класстань һуулган-гүй һуралсалай жэл дүүргэһэн бай-на. Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй, Яруунын Үльдэргын, Чисаа-нын 8 жэлэй һургуулинууд болон бу-сад эдээнэй тоодо ороно. Арадай гэ-гээрэлдэ алба хэжэ, жэлһээ жэлдэ эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйладаг багшанарай тоо улам олошорно. 1600-аад багшанар нэгэшье үхибүүе хоёрдохи жэлээ нэгэ класстань һуул-гангүй хүдэлжэ байна.

Хэды иимэшье һаа, хоёрдохи жэ-лээ нэгэ класста һууха ябадал усад-хагдаадүй байһаар. Энэ жэлдэ рес-публика доторнай 11—12 мянган һурагшад хоёрдохи жэлээ нэгэ класс-таа үлэһэн байна. Багшанарай кол-лективүүдые, гэр бүлынхидэй, оло-ниитэ эдэбхитэдэй хамтынгаа хүсэ нэгэдүүлжэ шадаагүй дээрэһээ гара-һан ехэ дутагдал энэ болоно. Эгээл энэ шалтагаанһаа боложо, үхибүүд һургуулияа хаядаг, элдэбын муу зам-да ородог байна бшуу. Тиимэһээ нэгэ класстаа хоёрдохи жэлээ һууха ябадалые усадхахын түлөө тэмсэхэ гээшэ бүгэдэ ниитын найман жэлэй һу-ралсал тухай хуули бэелүүлхын тү-лөө тэмсэл мүн. Гадна үхибүүдые һургуулиһаа гаргаха ябадал хаа яа үзэгдэһөөр. Мүн һургуулиһаа гаража ошохо ушарнуудшье тохёолдоно. Үн-гэрэгшэ жэлэй турша соо 800 шахуу һурагшад һургуулияа хаяһан байна. Зэдын, Хориин, Хяагтын аймагуудай һургуулинуудта иимэ ушар илангаяа олоор үзэгдэнэ. Тиимэһээ һуралсалай шэнэ жэлдэ арадай гэгээрэлэй зургаа-нууд, нютагай Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд энэ асуудалда гол анха-ралаа хандуулха уялгатай.

Мэнэ һаяхан хаа хаанагүй үнгэр-гэгдэһэн багшанарай зүблөөнүүд дээ-рэ арадай гэгээрэлэй гол шухлаа элэ асуудалнууд тушаа ехэ хөөрэлдөөн болоо. Энэ хадаа һуралсалай шэнэ жэлдэ һуралсал-хүмүүжүүлгын хү-дэлмэри улам һайжаруулха хэрэгтэ түһа хүргэхэ, түлхисэ болохо байһа-ниинь лабтай.

Парти, правительствын анхарал оролдолгоор урмашанхай олон мян-гаад багшанар һуралсалайнгаа шэнэ жэлые эхилбэ. Орёо бэрхэтэйшье һаа, хүндэтэй ажалаа улам һайжаруулжа, КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ багшанар өөһэдынгөө хубитые оруул-жа, залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ шэнэ шэнэ амжалта туйлаха байһаниинь найдамтай.

Манай республика дотор байгша ондо Ново-Ильинкэдэ, Татарский ключ (Загарай), Шергинэй совхоз-до, Улаан-Үдын лесозаводто, Под-лопаткада (Мухар-Шэбэр) шэнэ һургуулинууд баригдажа дууһаад ашаглалгада орожо, мүнөө үдэр гурбан мянгаад үхибүүд түрүүшын хэшээлээ эхилбэ. Зураг дээрэ: Ка-банскын аймагай Ново-Ильинкэ тосхоной 920 һууритай дунда һур-гуули.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 207 (10575) | 1964 оной сентябриин 1, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Арайл багахан байһандаа
Атаархан байһыемнай мэдээрэй.
Нүхэрнай, ошохошни
һургуулидаа,
Наадаһан бидэнээ бү мартаарай.

Л. КУРТИГАЙ фото.

АХА ДҮҮГЭЙ, ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺАЙНДЭР

БАНСКА-БИСТРИЦА, августын 29. ТАСС-ай тусхай корреспондентнэр Масленников, М. Никиточкин дамжуулба:

Словацка национальна восстаниин түб — Банска-Бистрица гэ-жэ багахан город тээшэ мүнөөдэр чехословак арадай анхарал хандуулагданхай. Восстаниин боло-һоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һайндэртэ КПСС-эй ЦК-гай Нэ-гэдэхи секретарь, СССР-эй Министр-нүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партий-но-правительственна делегаци, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент Антонин Новот-ный, Правительствын Түрүүлэгшэ Йозеф Ленарт болон Чехословакиин бусад хүтэлбэрилхы партийна, гү-рэнэй, ниитын ажал ябуулагшад ерээ.

Оройдоо 26 мянган хүн зонтой энэ городто мүнөө республикын бүхы нютаг бүхэнһөө, хилын саанаһаа 200 мянга шахуу айлшад сугларба. Энэ баатар габьяата восстанида ха-баадагшад, дайшалхы частьнууд ба партизан отрядууд, бригадануудые ударидаһан алдарта совет, чехосло-вак командирнууд, фашис булимта-рагшадта эсэргүүсэн, сүлөөтэ, зол жаргалта байдалай түлөө чехословак патриодуудтай хамта тэмсэһэн олон оронуудай айлшад эндэ сугларaa.

Энэ гайхамшаг ойе тэмдэглэхын тула эндэ ерэгшэд бултадаа городой хүн зонтой хамта Словацка нацио-нальна восстаниин талмай дээрэ, дү-тэ шадарай үйлсэнүүдтэ гараба. Че-хословак арадай национально-сү-лөөрэлгын тэмсэлдэхи гайхамшаг ой-до—энэ восстаниин 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан угаа ехэ митинг эндэ болобо. Словацка национальна вос-станиин талмай һүр жабхалантай-гаар, һайндэрэйхеэр харагдана. Жаг-саалшадай колоннонууд дээгүүр түг түмэн түг, хюуранууд намилзан дал-бана. Н. С. Хрущев түрүүтэй Совет-скэ партийно-правительственна деле-гациин, А. Новотный, И. Ленарт бо-лон Чехословакиин бусад хүтэлбэри-лэгшэдэй митингдэ ерэхэдэнь, нэрье-мэ шанга альга ташалган, амаршал-гын үгэнүүд талмай дээгүүр зэдэл-бэ.

Оркестр Чехословакиин, Совет-скэ Союзай гүрэнэй гимнүүдые гүй-сэдхэн дуулаа. Артиллериин салют нэжэгэнэбэ. Энэ митингые КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Сло-вакиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Дубчек нээгээ. Тиихэ-дээ Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

ДААБАРИЯА ҮЛҮҮЛЭН...

Ургаса хуряалгада ажаллагша-наймнай хэниинь түрүүлжэ, али-ниинь ахигдажа ябанаб гэжэ «Ком-мунизм» колхозойхид һайн мэдэ-нэ. Шэнэ тарягаа шанар һайн-гаар, түргөөр суглуулан ам-барhaха гэһэн тэмсэлэй үдэр үдэ-рэй дүн полевой стануудай самбар-та, «Дайшалхы хуудаһанuудта» соогоо тунхаглагдадаг. Тарян ажалай бригадануудай агитколлективые хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Дагба Будажапов, Михаил Хорин гэгшэд механизаторнуу-дай заб сүлөөтэй сагтань хөөрэл-дэжэ, мэдээсэлнүүдые шадамараар мэдүүлдэг.

Колхозой түб тосхондо ажаллаг-шад, гүүртэ отараһаа ерэгшэд ар-шаан тарян ажалшадай, ме-ханизаторнуудай хэр зэргэ хүдэл-жэ байһаниисэнь али тодоор мэдэ-жэ абаха аргатай. Хүн зоной хүл газар—правлениин конторын дэр-гэдэ урган ехэ самбар дээрэ таряа хуряалгын, гүрэндэ ороoһо ту-шаалгын ябаса тухай мэдээн ар-һаса бэшээтэй байдаг. Олониитэ колхознигуудые комбайнернуудай урысөөнэй дүн илангаяа һонир-холдог. «Талын онгосонуудай» эдэ 12 «капитануудай» хэнэйнь ахи ябаһые улаан тугханаарнь мэдэхоор. Жэшээлхэдэ, августын ...най дүнгөөр комбайнернууд Доржи Бадмаев, Дугар Гомбоев гэгшэдэй нэрэнүүдэй туд тушаань улаахан һүлдэ тэмдэг зоной нюдэ баясуулна. Энэ хоёр ходо хамтаа нэгэ поли дээрэ ажалладаг ... юм. Тиигэжэ тэдэнэр та-бан хоногой туршада 212 гектар тариа хадажа сохёо. Иигэжэ даб дээрэ колхоз соогоо түрүүлжэ яба-ан болоно.

Теэд хэн мэдэхэб, үглөө, нүгөө-дэрэ ондоо нүхэд ахижа, улаан түг-ыень өөрынгөө обогой эхиндэ ...улжа болохол. Ямар хуби-лалта болоноб, тэрэ дороо самбар дээрэ харуулагдаадхидаг ха юм.

Механизаторнуудай урдахи али ...эн шухала зорилгые, парти, правительствын заабари, директи-вэнүүдые эли тодоор тайлбарил-ан тадысэ харуулан ойлгуулха агитаци энэ колхоздо юрэнхы дээ-рээ һайнаар табигданхай гэжэ тэм-дэглэхэ хэрэгтэй. Тарян ажа-лайнь бригадануудай хоёр полевой стануууд дээрэ үдэрэй темэдэ зо-рюулhан уряа лозунгнууд, зураг ...дуд хүн зоной анхарал та-таһаар. Шэнэ тарягаа гээлтэ хо-рогтогүйгөөр хуряаха тушаа пла-нууд олон.

«Колхоз гүрэндөө 7500 цент-нер ороoһо таряа тушааха уялга-тай, тэрэнээ сентябриин 5 боло-тор сүм дүүргэхэ зорилготой» гэ-һэн уряал хаа хаанагүй мүн лэ эли тодоор тунхаглагданхай. Энэ дайшалхы зорилгоёо тус колхозой-хидой хүндэтэй дээрэ дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин уп-равлени соо «Коммунизм» колхоз таряа тушаалгаараа түрүү һуури-да ябана. Августын 27-ной мэдээ-гээр энэ колхоз гүрэнэй амбаарта 3400 центнер шэнэ ургасын та-ряа тушаажа, түсэбөө 300 цент-нерээр үлүүлээд байна.

ЭХЭ ОРОНДОО 7,5 МИЛЛИОН ПҮҮД ТАРЯА ХУДАЛДАХЫН ТҮЛӨӨ

ЭСЭГЭЕЭ ХАЛАҺАН КОМБАЙНЕРНУУД

ЕХЭ-ГУТАЙ НЮТАГ. Эндэ ажа-һуудаг Бадмын Тубаан да-лаяа холо гараһан сагаан буурал толгойтой үбгэн. Тиимэ-шье һаа, мүнөө хүдэр хүн-гэн бэетэй. Энэ хүмнай нии-тын ажалда хаба шадалаа үгэһэн, хүсэл зорилгоёо харуулһан байха. 1938 онһоо эхилээд, арбан дүрбэн жэлэй туршада комбайнераар ажаллаа. Түрүүшын «коммунар» дээрэ һуужа туршаһан, һүүлдэ «С-6» комбайнда ябаһан намтар-тай. Һүүлшын жэлнүүдтэ ехэ хү-бүүн Очироо комбайнда һургаад, хоюулаа ажалладаг болоһон юм. «Хэмнай илагша ааб» гэжэ хоо-рондоо мүрысэн ажаллажа байхы-ень би һанагшаб.

Теэд энэ бүлэдэ үшөө иимэ ху-билалта болоо бшуу. Бадмын Ту-баанай хоёрдохи хүбүүниинь Дан-дин гэдэг абынгаа наһатай боложо, комбайнда ажаллахаяа болиходо, орондонь ажалладаг болоо һэн. Мүнөө аха дүүнэр—Очир Дандин хоёр Бэшүүрэйнгээ совхоздо ме-ханизатораар хүдэлжэ байдаг.

Очир Тубанов механизатор боло-һоор арбан наймадахи намараа үгтаба. Нёдондо «СК-3» комбай-наар 240 гектар таряа хуряахын орондо 379 га хуряажа, уялгаяа үлүүлэн дүүргээ. Тиигээд энэ жэл-дэ Москвада Арадай ажахын туй-лалта харуулһан выставкэдэ ошожо ерээд, үшөөл урматайгаар хүдэлжэ байна. Тэрэнэй дүү Дан-дин Тубанов баһал «СК-3» ком-байнаар таряа хуряана.

Мүнөө эдэ хоёр механизатор ху-ряалгын хүдэлмэридэ эдэбхитэй-гээр хабаадалсажа, халаанайнгаа даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Д. МУНКУЕВ.
Бэшүүрэй совхоз.

ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ—ДАМБА

Шэнэ ургасаяа багашье хоролто-гүйгөөр, богонихон болзор соо ху-ряажа абаха тэмсэлдэ «Мир» (Зэ-дэ) колхозой механизаторнууд бо-донхой.

Комбайн машинаа дүүрэн хү-сөөрнь ябуулжа, халаанай дааба-ри ходо үлүүлэн дүүргэхээр шии-дэһэн Дамба Пансалов (1-дэхи от-делени) һүүлэй дүрбэн үдэрэй дүн-гөөр колхоздоо түрүүлжэ гараба. «СК-3» комбайнда тааруулагдаһан «ЖБ-4,6» түхэлэй жаткаар 104 гектарай ургаса һайн шанартай-гаар амяарлан хадаа. Халаан соо-гоо 15 гектар хадаха даабаритай аад, 26 гектарта тэрэ хүргэнэ бшуу. Шанартайгаар заһабарилаг-даһан комбайнань ойр зуурашье зогсожо һаатанагүй.

Үдэр бүхэндэ улам бүтээсэтэй-гээр ажаллажа ябаһан Дамба Пан-саловай жэшээгээр олон нүхэдынь хүдэлнэ. Жигжит Убугунов «ЖВН-10» жаткаар таряа хадахадаа үдэртөө 45—50 гектарта хүргэнэ. Нютагтаа мэдээжэ болоһон механи-затор Цыден-Дамба Цыдыпов «ЖР-4,9» жаткаар дүр-бэн үдэрэй туршада 90 гектар хадаад байна. Хоёрдохи отделениин бэрхэшүү-лэй нэгэн—Алексей Бадмаев кол-хозойнгоо замай залуушадай зэр-гэдэ жагсажа, даабаряа холо үлүүлнэ. Энэ мэтээр үдэр хоногой үнгэрхэ бүри эрхимүүдэй тоо оло-шорно.

Халаан соо нэгэ хахад, хоёр нормо заабол дүүргэхэ гэһэн зо-рилго колхозой механизатор бүхэн табинхай.

Г. ДАШАБЫЛОВ,
манай корр.

Түрүүшын хюруугай унахаһаа урид бүхы кукурузаяа нэгэшье эшэ үлөөнгүй хуряажа, силос дара-ха гэжэ Хэжэнгын совхозой 4-дэхи отделениинхид ехэл бушуу хүдэлжэ байна.

Энэ жэлдэ тэндэхи залуу кукурузашан Василий Ринчиндоржиев һэгэлзын Адагта 120 гектар дээ-рэ нилээд һайн ургаса ургуулаа. Мүнөө кукурузань хуряагдажа дүүрэхэеэ байна. Га бүриһөө дунда зэргээр 250 центнер ногоон намаа набша гарана. Зураг дээрэ: эндэ кукуруза хуряажа ябаһан агрегат.

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

Бүүбэй ДАРМАЕВТА—МИНИИ МАГТААЛ

Баянголһоо репортаж
үлхэн шамдаа зорюулнаб
Баргажан сооһоо
тодорһон... бэрхэ габшагай
хадууршан.
Залаата тарян
хадагдаһан хоолос бүхэн
Залиршагүй зоригойш
эршэ, габьяа гэршэлэн,
Шинии нэрэ,
чемпион алдарыш суурханал.
Шэдитэ бэрхэшүүл,
одон маягуудтай сасуулан
Шэнэ тарянай
эбхэрмэ долгин дундуур
Шэжэмтэ онгосоёо
жолоодон, урагшаа дабшахадаа,
Һайхан хэрэгтэ
зорюулһан хамаг сэдьхэлшни
Һархаг эдеэн,
жэмэс мэтээр һалбарнал.
Һүни үдэргүй
габшагай тэмсэлэйш тэмдэг—
Һүүлэй һонин
сэдьхэл зүрхыем баясуулдаг.
Жэгүүр хурдан
ородой баатар Гагаринай
Замбуулин соогуур
зуугаад минута ниидээ һаань,
Харин тиихэдэ
талын эрэлхэг дуушан, ши,
Хаба бэлигээ
харуулан ажаллаад байхадаа,
Зурууд талмай
гектар бүхэндэ тоолобол,
Зуугаад час соо
табан зууда хүргэнэлши.
Мүнөө жэлэйш
уялга—түсэб бардамхан.
Мянган гектар
бага бэшэ даа, яһалахан.
Шулуун зүрхэтэ
талын бүргэды һануулан,
Шумууһан зоригтой
этигэл дүүрэн ажалланаш!
Жэрбэгэр һахалаа
жэгдэлэн, тэгшэлэн, эмирээд,
«Зай, ябая!» — гээд,
Хубисхан нүхэртөө
хандахалааршни,
Жэнхэни хүгжэмэй
түлэг жэрьеэн дундуур
Жэгдэхэнээр таирагдан
эбхэрэн унана... тарялан.
Хүндэтэ Бүүбэй!
шинин нэрэ, чемпион агуу
солошни
Шэнэхэн толидол,
хододоо иимэ,
түрүү ябахыш уряалнал!
Зүгөөр би
зохёолшо, дуушаншье бэшэб,
Зүрхэн сооһоом...
түрэн гараһан репортажни
Зүүдэн мэтэ
зугаа болоод дүүрэнгүй,
Урилдан шамтай
зэлэ татан ябагшадай
Улам олошорхын
һайхан заяа татаһай...

Ч-Ц. САНЖИЕВ.

ЖОЛООШОД МАГТААЛТАЙ

Таряа хуряалгын халуун хү-дэлмэри Чисаанын совхоздо үдэр-һөө үдэртэ эршэдэнэ. Совхозой ме-ханизаторнууд 3 мянга гаран гек-тар таряа амяарлан хадаад, һүүлэй 2—3 үдэр баалаа суглуулан сохи-жо байнхай. Түрүүшын 450 гек-тарай тарян сохигдоо.

Шэнэ ургасын дээжэ гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда зөөгдэнэ. Үн-гэрһэн 3 үдэртэ 450 центнер та-рян тушаагдаба. Энэ хүдэлмэридэ 8 автомашина табигданхай.

Таряа зөөлгэдэ совхозой эрхим жолоошод Георгий Неверов, Ким Агеев, Дылык-Дамба Чойзонов гэг-шэд магтаалтайгаар ажаллана. Тэ-дэнэр үдэртөө Хориин бэлэдхэлэй пунктда 2 эрьесэ хэнэ. Таряа зөө-дэг автомашинануудынь һайса за-һабарилагдаһан, ашаагаа хушаха брезенттэй юм. Иигэжэ совхозой хүдэлмэришэд, механизаторнууд энэ жэлдэ Эхэ орондоо 25 мянган центнер таряа тушааха гэһэн со-циалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэ-хээр оролдожо байнхай.

М. НАМЖИЛОВ,
манай тусхай корр.

ҮНЕЭДТЭНЬ СОХОМ ХҮРЭХЭ

Манай нютагта кукуруза биратайгаар ургадаггүй гээд Кабан-скын зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд аба-һаар хэлэхэ дуратай байдаг. Харин тиихэдэнь Кабанскын совхо-зой Колесовско отделениинхид энэ шэмэтэ ургамалые заабол тарижа, ургуулжа һурахаар шиидэһэн юм. Ямаршье ажалда хү-нэй хойно гарадаггүй, юумэн бүхэндэ дүрэлхэг механизатор Ва-силий Григорьевич Перевозников 200 гектарта кукуруза тарижа һайнаар ургууланхай.

Нютагайнгаа эрхэ байдалые хараада абан, таарамжатай саг-тань таригдаһан кукурузань анханһаа һайнаар ургажа эхилээ. Тариһанай һүүлээр хоёр дахин борнойлогдоо, гурба дахин зу-рууд хоорондын элдүүрилгэ хэгдээ, нэмэлтэ тэжээл оруулагдаа. Оролдожо ажаллаһанайнь ашаар мүнөө га бүриин 250 центнер хү-рэтэр ногоон тэжээл ургуулагдаа.

Кукурузашан нүхэр Перевозниковой ургуулһан ногоон тэ-жээлээр 2000 тонно силос дарагдаба. Энэнь отделениин үнеэдтэ хойто ногооной гаратар элбэг хүрэхэ байна.

Н. ПОПКОВ.

АНААГАИХИД ЭХИ ТАБЯА

Анаагай совхозой 1-дэ-хи отделениин механиза-торнууд таряа хуряал-гаяа эмхитэйгээр ябуул-на.

Мүнөө 240 гектарай шэнииисэ амяарлан уна-гаагдажа, 100 га шэнии-сэ суглуулан сохигдоод байна. Тиихэдэ 68 гек-тарай тарян сэхэ хадаг-даба. Иигэжэ отделениин-хид 1131 центнер ороoһо таряа сохижо, тэрэнэйн-гээ 510 центнерыень ай-маг соогоо түрүүлэн гү-рэндэ тушааба.

Таряа хуряалга дээрэ «СК-3» түхэлэй комбай-най жолоошод Жимбэ Ринчинов, Базар Цырен-доржиев гэгшэд суглуу-лан сохиходоо һайнаар ажаллажа, үдэрэй даал-габарийе 150—200 про-цент дүүргэнэ.

К. ЖАЛСАРАЕВ.
Хори.

ТОРИИН СОВХОЗДО

САГААН ЭДЕЭН БУРЬЯЛНА

ҺҮ ТУШААХА ТҮСЭБӨӨ УРИДШАЛАН ДҮҮРГЭГШЭД

Сагаан эдеэнэй салгидама булаг Ториин совхозой һаалиин 15 фермэһээ үдэр бүри бурьялжал байдаг. Хэрбээ зарим ажахынуудта һүнэй гараса ходол хубилжа, нэгэ дээшэлжэ, нэгэ доошолжо байдаг һаа, энэ совхозой һаали нэгэл хэбээрээ дэлбэрнэ.

Совхозой 180 гаран һаалишад, мал адуулагшадай шэн зоригто ажалай ашаар совхоз һү һааляа жэлһээ жэлдэ, һараһаа һарада дээшэлүүлнэ. Нёдондо урда жэлэйхиһээ 20 процент ехэ һү һаажа, гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэб нэгэ үдэрөөр урид дүүргэһэн байбал, энэ жэлдэ тус совхоз хахад жэлэйнгээ түсэб 33 үдэр урид гэхэ гү, али майн 27-до бэелүүлээ. Зунай һарануудта эндэхид бүрил оролдосотойгоор ажаллажа, **гурбан кварталай даабари 45 хоног түрүүн гэхэ гү, али августын 15-да дүүргээ.** Тиигэжэ эндэхи һаалишад, малшад **октябрь һара гаратар гүрэндөө түсэбһөө гадуур 4200 центнер оруулхаар шиидэнхэй.** Энээнэй ашаар гүрэндөө 24 мянган центнер һү тушааха бүхэли жэлэйнгээ түсэб октябриин эхеэр дүүргэхэ аргатай болоо.

Хайшан гээд, ямар аргаар ториинхид иимэ амжалта туйланаб? Энэ асуудалда харюусахын тула совхозой һаалиин фермэнүүдээр ябажа, тэндэхи мэргэжэлтэдтэй, һаалишадтай хөөрэлдөө.

ҮНЕЭД ОЛОШОРНО, ШЭМЭНЬ ДЭЭШЭЛНЭ

Һааляа һараһаа һарада, жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлхын тула үнеэдэй тоо олошоруулжал байха хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ тэдэнэр жэл бүри эмэ хашарагуудаа һайнаар харууһалжа, саг соонь ороондо оруулаад, һүрэгтөө табидаг заншалтай. Эмэ хашарагуудые эгээл бэрхэ малшадтаа даалгажа, үзүүр һайн ногоотой бэлшээридэ түхэреэн сүүдхэ адуулдаг, һүрэгтэнь хэрэгтэй соонь бухануудые табидаг. Мүнөө эндэ эмэ хашарагуудай дүрбэн гүүртэ холо—һарьдагай бэлшээридэ атарлажа, ороондо оруулагдажа дүүргэгдээд байнхай. Тиигэжэ байгша ондо үнеэдэй тоо хоёр зуугаадаар олон болонхой. Ерэхэ жэлдэ үнеэд улам олошоруулагдажа, **1970 ондо мүнөөнэйхиһөө хоёр дахин олон гэхэ гү, али бүхыдөө 5 мянган үнеэтэй болохоор хараалагдана.**

Үнеэдэй тоо толгой олошоруулхынгаа хажуугаар тэдэнэрэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно. Үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ үнеэдтээ үбһэ, силос эдюулхын хажуугаар гидролизно дрожжын хүсөөр буйлуулагдаһан һолоомо үгэһэн байха юм. Малай тэжээлдэнь мочевинэ холилсожо үгэдэг.

Һүүлэй жэлнүүдтэ совхозой малшад, һаалишад нэгэшье үнеэ һубайруулхагүй гэжэ эрмэлзэнэ. Юуб гэхэдэ, гансашье үнеэн һубайрбал, ажахыда айхабтар ехэ гарза хохидол ушаруулна бшуу. Тиимэһээ искусственна урэжүүлгын пунктнуудай хүдэлмэри һайжаруулха, пункт үгы газарта хүсэд хүрэхөөр бухануудые табиха хэмжээ абана. Һаяын хоёр жэлэй туршада энэ ажахы 16 үүлтэртэ буха худалдажа абаһан байха юм. Эдэ бүгэдын ашаар нёдондо 100 үнеэн бүриһөө 84 тугал томо болгогдоһон. Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө тугал абаха зорилготой.

ЗҮҮН-ТОРИИН ФЕРМЭДЭ

Зунай һарануудта һү ехээр һааха зорилгоор һаалиингаа фермэнүүдые эгээн һайн үзүүр ногоотой бэлшээридэ бултыень гаргаһан байна. Манай хүрэһэн Зүүн-Ториин фермэ Үндэрэй добо гэжэ үзэсхэлэн гоё газарта, хүбшын талаян сүнхэрэгүүдэй бэлшээридэ зуһажа байба.

— Эндэмнай малаа һэлгүүлжэ бэлшээхэ газар яһала даа. Сандаха, Зүүн горхон, Шулуута, Ториин голой хэдэн Сарам гэхэ мэтэ үзүүр ногоотой соорхойнууд байха. Үнеэднай гансахан бэлшээреэрээ садаад лэ, ондоо нэмэлтэ тэжээл абадаггүй,—гэжэ гүүртын малшад мэдүүлбэ.

Коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ фермын һаалишад, малшад һара, квартал бүри һү һааха даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ. Эндэ һаалишан бүхэндэ жэл соо хэхэ хүдэлмэриинь даабари, һара бүри хэды литр һү һаахаб, жэлдэ хэды тугал абахаб гэжэ тодорхойгоор бэшэгдэнхэй. Тиигээд һара бүри түсэбэйнь дүүргэлтэ бэшэгдэжэ, олоной анхаралда үлгэгдэнэ.

Һү һааха һарынгаа түсэб дүүргэһэн, үлүүлһэн һаалишад, мал адуулагшад элдэб янзаар урмашуулагдадаг байха юм. Түсэбһөө гадуур һаагдаһан һүнэй 20 процентынь сэн мүнгөөр түлэгдэхэһөө гадна, һүөөр, талха тарягаар нэмэлтэ түлөөһэн үгтэдэг гуримтай.

Шэнэ тугаллаһан үнеэдээ үдэртэ гурба һаахын тула тээлнигтэ бэлшээдэг гуримтай. Мүн фермын һаалишад һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Үдхэн һүтэй үнеэдэй эмэ тугалнуудые шэлэн илгажа, тэдэнээ һайнаар харууһалжа, һүрэгтөө үлөөдэг юм. Һүеэ хоёр хүнэг соо һаадаг. Түрүүшын шэнгэн һүень тусхай хүнэг соо һаажа, тугалнуудтаа уулгадаг байха юм. Тиимэһээ **энэ гүүртэдэ һаагдаһан һүнэй тоһолигынь 4,2—4,3 процент болоно.**

ХИМИ ТУҺАЛНА

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ асуудалда совхозой малшад, һаалишад ехэхэн анхарал хандуулдаг байха юм. Наукын туйлалтануудые, түрүүшүүлэй дүршэл тэдэнэр хэрэглэдэг. Илангаяа хими ехэ туһа хүргэжэ захалаа.

Үнгэрһэн үбэлдөө, хабартаа үнеэдэй тэжээлдэ мочевинэ холилсожо үгэһэн байха юм. Мүн һолоомо гидролизно аргаар буйлуулжа, һаалиин үнеэдые эдеэлүүлһэнийнь аша үрэ ехэтэй байгаа. Илангаяа 5-дахи, 7-дохи отделенинүүдтэ энэ хэрэг һайнаар эмхидхэгдэнхэй.

Совхозой фермэнүүдтэ энэ жэлдэ хэмэл һү бэлэдхэжэ, тугалнуудта уулгадаг болоһоор нилээд ехэ үдхэн һүн алмагдаа. Зунайшье һарануудта хэмэл һү бэлэдхэхэ хүдэлмэри зогсоогдоогүй.

— Хэмэл һү хэрэглэдэг болоһоор бүхы һаагдаһан һүнэй 80—90 процентнь гүрэндэ тушаагдана. Урдань һүнэй 70—80 процентнь лэ тушаагдадаг байһан юм,—гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд тайлбарилба.

* * *

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һаалиин гүүртэнүүдэй ажал зүбөөр эмхидхэжэ, ажалай гаргаша хорооха, үнеэдэй тэжээлэй рацион зүбөөр тодорхойлхо гэжэ оролдоно. Гүүртэнүүдтэ элдэб үлүү тушаалтаниие үсөөрүүлнэ. Һаалиин гүүртэнүүдые томодхожо, тус бүридэнь 300—350 үнеэтэй байхаар тодорхойлогдонхой. Эдэ бүхы хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байһанай ашаар һүнэй өөрынь үнэ сэн доошолно. Хэрбээ нёдондо центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 17 түхэриг 62 мүнгэтэ байбал, мүнөө жэлэй түрүүшын хахадта 14 түхэриг 90 мүнгэтэ болонхой. Түсэбэй ёһоор центнер һүн 15 түхэриг байхаар тодорхойлогдонхой. Зүгөөр зунай һарануудта һаагдаһан һүнэй үнэ нилээд хямда байжа, бүхы дээрээ байгша ондо һүнэй үнэ яһала доогуур байхаар хараалагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ бэлшээриин ногоонной шэмэ багатай болоходо үдэшэниинь үнеэдтээ кукурузын хэршэгдэһэн ногоо эдюулдэг болоо, мүн үдэрынь силосэй ногоо хуряаһан поли дээгүүр бэлшээжэ захалаа.

Б. ГЫЛЫКОВ,
манай тусхай корр.

Московско область. Звенигородско үйлэдбэриин управлениин «Ленинский луч» колхозой малшад ехэхэн амжалта туйлаба. Һүүлэй жэлнүүдтэ һү һаалгаяа 3 дахин, мяха—7,5 дахин, үндэгэ—21 дахин дээшэлүүлһэн байна.

Мал ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ колхозой главна зоотехник, коммунист Валентин Нилович Ковалев эдэбхи шадабаряа ехэхэн гаргажа ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой главна зоотехник В. Н. Ковалев.

ТАСС-ай фотохронико.

Улаан-Удын хүдөөгэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоздо үндэр наһатай болоһон үнинэй гэшүүд олон юм. Тэдэнэй дундаһаа пенсионер үбгэд Цырен Нимаев, Даба Ринчинов гэгшэд түрэл колхозойнгоо ажахыда шадал соогоо туһалалсана. Тэдэнэр 140 толгой үнеэдэй байра барилгада туһална. Зураг дээрэ: пенсионернүүд (зүүн гарһаа) Ц. Нимаев, Д. Ринчинов гэгшэд.

Н. САФРОНОВОЙ фото.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ТАРЯАШАДТАА ТУҺАЛНАБДИ

Ороoһо тараан гээшэ колхоз, совхозуудай гол баялиг болоно. Тэрээнһээ мал ажалай хүгжэлтэ дулдыдана гээ һаа алдуу болохогүй. Ушар тиимэһээ тарягаа хоролто гээлтэдэ оруулангүй, хаһа саг соонь хуряаха хэрэгтэ туһалха хэрэг эгээл түрүүшын үдэрһөө манай аймагтахи нютагай Соведүүдэй гол анхаралда байна гээшэ.

Манай аймагай Соведэй гүйсэдком хуряалгын үшөө эхилхэһээ урид таряашадые яажа хангаха тухайдаа тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалһан, управлениин парткомой бюро болон өөрынгөө заседани дээрэ баталһан байгаа. Тиихэдээ полевой стан дээрэ худалдаа наймаа, эмнэлгэ, соёл сурталай, ажаһуудалай хангалга эмхидхэхэ—иимэ хэдэн асуудалнуудые хараада абаһан.

Мүнөө үедэ энэ хэмжээнүүднай яһала һайнаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Худалдаа наймаанай талаар хэлэхэ болоо һаа, бүхы 6 автолавканууд сельпонуудаар хубаагдажа, тусхай графигай ёһоор үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы болотор полевой станууд дээгүүр ябадаг, таряашадай хүдэлжэ байһан газарта сэхэ ошодог юм. «Тиигээгүй һаа, юу хэжэ үрдихэ гээшэбибди. Бүхы зомнай бүхэли үдэртөө поли дээрэл ажаллана хаям. Поли дээрэ гү, али тоог дээрэ ошожо, наймаагаа хэхэдээ һанаагаа амарагшаб»,—гэжэ жолоошон-наймаалагша нүхэр Грехов хөөрөө һэн. Тэрэшэлэн морёор зөөхэ наймаан, наймаалагшагүй киоскнууд баһа зарим газарта эмхидхэгдэнхэй. Тэдэмнай таряашадта эгээл һайн эд бараа абаашажа худалдадаг. Тиихэдэнь олохон хүнүүд яһала баясхаланшье хүргэһэн.

Мүнөө олохон агитбригаданууд эмхидхэгдээд хүдэлжэ байдаг. Нүүдэл библиотечкэнүүд олонхи полевой станууд дээрэ байгуулагданхай. Соёлшоднай ябаһан лэ газартаа социалис мүрысөөнэй дүн бүридхэлсэдэг, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые тунхагладаг, лекци, хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэдэг. Тиихэдэ аймгүйсэдкомой соёлой таһагай нүүдэл автоклуб тусхай графигай ёһоор бүхы аймаг дотороо таһалгаряагүйгөөр аяншалдаг. Тэрээнэй агитбригада бэрхэ дуушад, зураашад, агитаторнуудһаа бүридэнхэй юм. Тэдэнэр полевой стан хүрэжэ ерэмсээрээ, социалис мүрысөөнэй дүн гаргалсадаг, газетэ уншалга эмхидхэдэг, лозунг, плакадуудые зуража үлгэдэг, «Дайшалхы хуудаһа», «Сахилгаа» гаргадаг. Тиигэжэ хүдэлөөд, үдэшэндөө таряашадай суглархада, лекци, концерт үнгэргэдэг. Тэндэ нүхэд Ф. Оглова, М. Белобородов илангаяа суурхана. «Автоклуб—манай ёһотойл театр, лектори болонхой. Тэрэнэйнгээ ерэхые хүлеэжэ ядадаг болонхойбди»,—гээд олохон хүнүүд хэлсэгшэ. Автоклуб һүүлэй үедэ Нарһатын совхозоор, бүри һая Укыр тосхон шадархи полевой стануудаар аяншалаад ерээ. «Ябаха бүхэндэнь концертын һүүлээр ёохор заатагүй болодог... Хими тухай ехэ һонирхолтой хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэг,—гээд баһа таряашад магтажа ханадаггүй. Иигэхэлээрээ хүн зонойнгоо урма зоригые автоклубайхиднай яһала бадаруулжа шадана, зорилгоёошье амжалтатайгаар бэелүүлнэ гээшэ ха юм.

Эмнэгшэд баһал долоон хоног бүхэндэ полевой станууд дээгүүр ябадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, механизаторнуудай бэе үзэдэг, ариг сэбэрэй хойноһоо тэмсэдэг. Тиихэдээ врачнууд Иванов, Батуев, Осодоева, Алкалаева гэгшэд илангаяа ехэ эдэбхи гаргана.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангахын тула автомашина тусхай графигай ёһоор баһал полевой стан дээгүүр ябуулнабди. Парикмахер, сабхишан, обёдолшон, фотографууд ехэл юумэ хэдэг. Тэдэнэр сэхэ комбайнай хажууда ошоодшье хүдэлжэ байдаг. «Полевой стан дээрэ ерээд, үдэшэ болотор юундэ ажалгүй һууха бши даа. Таряалан дээгүүр ябахада һонин. Механизаторнуудтаа өөһэдөө туһалһан шэнги болохош, сэдьхэлээ ехээр ханахаш»,—гэжэ дурсагдаһан машинын жолоошон нүхэр Василий Жданов омогорхон мэдүүлээ һэн.

Тоолохо гээ һаа, хэгдэжэ байһан бусадшье юумэн олон.

Теэд эдэ бүгэдэмнай миин бүтэшэдэггүй, харин тусхай түсэбэй ёһоор, манай аймгүйсэдкомой болон нютагай Соведүүдэй зүгһөө саг үргэлжэ хинагдан хүтэлбэрилэгдэжэ байдаг ха юм. Жэшээ болгон, Кондын сомоной Соведые (түрүүлэгшэ нүхэр Д. Дугаров) абажа үзэе. Эндэхид тарян хуряалгын үедэ ажалшадай соёл сурталай болон ажаһуудалай эрилтые ямараар хангаха тухайдаа тодорхойгоор түсэблэжэ, ямар эмхинүүдэй хэзээ, юу хэхыень хараалаа юм. Тиигээд лэ таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, түсэб соо хараалагдаһан бүхы юумэнүүдые бэелүүлжэ эхилһэн, хиналта табиһан байгаа. Тэндэ, жэшээнь, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые хуряалгын ажалда хабаадуулхын тулада эхэнэрэй совет эмхидхэгдэжэ, угаа ехэ юумэ хээ.

Тэрэшэлэн Гүндын сомсоведэйхид Яруунын совхозой таряашадые хангаха хэрэг яһала һэргээжэ шадаа. Тэдэнэр механизаторнуудай дунда хамаг сагаа үнгэргэнэ, ажалайнь эмхидхэлдэ туһална, культурно-ажаһуудалайнь эрилтын ямараар бэелүүлэгдэжэ байһаниие шалгана.

Дурсагдаһан болон бусадшье сомсоведүүд таряа хуряалгын эхилһээр наймаашадай, соёлшодой, эмнэгшэдэй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангагшадай ямараар хүдэлжэ байһаниие гүйсэдкомойнгоо заседани дээрэ нэгэнтэ бэшэ зүбшэн хэлсэһэн, дутуу дундануудаа усадхахын хойноһоо яһала ехэ оролдолго гаргаһан байна.

Мүн саашадаашье нютагай Соведүүд таряа хуряалгаяа богони болзор соо шанар һайнтайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха байха.

М. КАЗАРЫКИН,
Яруунын аймсоведэй гүйсэдкомой секретарь.

ХУРЯАЛГЫЕ ХУРДАДХАХА НҮХЭСЭЛ

ТОГООШОНОЙ БАЯРЫЕ МЭДЭДЭГ ҺАЙТ!

Захагүй һунаһан Зэдын талые юунтэй жэшэлтэй гээшэб! Уран дарханай хурса харуулаар хэдэ дахин шударжархиһан мэтэ жэгдэхэн талаар тараан далайе хуряажа, машинанууд һубарина. Комбайнернууд сүлөөгүй. Хээрэ поли дээрээ эдеэлнэ, түлишэ, уһаяа машинадаа тэндээ. оньһон аргаар хэнэ. Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Мир» колхозой 1-дэхи отделениин полевой станда эдеэ шанагшад Дарисурэн Цыдымпилова Пагма Дондокова хоёр өөһэдынгөө ажал тухай хөөрэнэ.

Бидэнэй эгээн түрүүн хэлэхэ юумэн гэхэдэ иимэрхүүл даа. Мүнөө таряа хуряалгын халуун хаһада манай ажалай удха шанарые бидэнэй хэлэлтэгүйгөөр хүн бүхэн мэдэнэ ааб даа. Теэд манай управлениин «Зэдын үнэн» газетэ, мүн бэшэшье газетэнүүд дээгүүр эдеэ шанагшад, тогоошон тухай бэшэһэн юумые уншадаггүймнай харамтай.

Бидэ хоёр Дээдэ-Бургалтайн отделениин полевой станда жэлһээ жэлдэ тогоошоноор ажалладаг байнабди. Үнгэрэгшэ хабарай тарилгын үедэ тамхи аһааха сүлөөгүй гэхээр ажаллагдаа. Бидэ өөһэдөө үхибүүтэй, гэр бүлэтэй, хубиин багахан ажахытайбди, теэд ажалда хабаадалсаха, тарилгашадые эдеэлүүлхэ хэрэгтэй байна ха юм.

Мүнөө таряа хуряалга түлэг дундаа ябажа байна. Эдеэлүүлхэ хүнүүднай үдэрһөө үдэртэ олошоржол байна. Үглөөнэй 4 часта бодоод, 5—6 часай үеэр хүнүүдээ эдеэлүүлжэ, ажалдань гарганабди. Үдэрэй эдеэ арба нэгэн час багта бэлдээд, морёор гү, али ороoһо зөөдэг машинаар эдихэ юумэеэ хээрэ абаашадаг, комбайнер, трактористнуудые эдеэлүүлдэг заншалтайбди. Эдеэмнай хододоо халуун байдаг. Юундэб гэхэдэ, гушаад литрэй 2 ехэ термоснай бидэнние абарна. Үдын хойно 4 часта баһа эдеэ бэлдээд, хээрэ абаашанабди. Һүниин 12 час багта баһа эдеэтэйгээр поли дээрэ ошохош.

Нэгэ тогоошонноймнай иигэжэ ябаха һамбаанда нүгөөдэмнай үглөөдэрэй эдеэндэ орохо зүйлнүүдээ бэлдэдэг, капуста, хартаабхаяа арилгадаг, үгэрсэ, помидор дабһалдаг. Һүниин эдеэлгэндэ гайтайхан болоно. Юундэб гэхэдэ, 5—6 комбайнай агрегадууд нэгэ газар ажалланагүй, эндэ тэндэ, бэе бэеһээ холо, ондо ондоо полинууд дээгүүр ажаллана ха юм.

Ходо гал дээрэ байха гээшэш тиимэ хүнгэхэн бэшэ даа. Олон янзын эдеэ бэлдэхэ хэрэгтэй. Ганса сай, хилээмэн, шүлөөр ходо хүнүүдые хооллуулха бэшэ ха юмши. Манай столовын менюдэ шүлэн, каша, мёд, үгэрсын салат, саахартай сай ороно. Вермишель, макарон, капуста, хартаабха дуран соо. Хүн бүхэндэ үдэртөө 200 грамм мяха үгэнэбди.

Эдеэ шанахада шадабари хэрэгтэй гэлсэдэг. Теэд урданайхи шэнгеэр нэгэл юумэхэн хүдхээд хуймаад хүнүүдые хооллуулха бэшэш. Мүнөөнэй хүн зоной эрилтэ ехэ. Шадаал һаа эдеэгээ амтатайгаар шанахые оролдогдоно. Һайхан эдеэ механизаторнуудта абаашахадаш тэдэшни баясаха, амтархан, бүри нэмэлтэтэйгээр эдеэлжэрхихэ. Эдиг лэ даа, ехэхэнээр эдеэгүй болобол, хаанаһаа шадал шандааһан байба гээшэб даа.

Колхознай энэ жэлдэ яһала баян байна. Эдихэ юумэн элбэг. Мяхан үнэгүйхэн. Сагаан тоһо, мёд, саахар складһаа ходо абанабди. Хилээмэмнай һайхан, ёһотойл сагаан хилээмэн.

Комбайнай хажууда мэнэ ошоходоо, затагар хара, тооһон болошоһон механизаторнуудай урматайгаар эдеэлхые харахадаа, ажалуудгүй зосоош баяр түрэхэ. Эдеэлэг лэ даа, шадахадаал һайса эдеэлэг.

Хүн зоной баясхаланда хүртэхэ гээшэ хүшэрхэн хэрэг. Бултанай һанаанда хүрэмэ эдеэ бэлдэхэ гээшэ мүн лэ хүндэ. Тинбэшье оролдолтымнай хүсэн эли болоо һэн. Хүнүүд бидэндэ баясхалан оло дахин хүргөө. Бидэ баяртайбди.

...Үүрэй толоной зүүн зүгһөө үлэ мэдэг сайрахада, полинууд дээгүүр трактор, комбайнуудай хүнхинэхэ элихэнээр соностоно. Булта хүн зон ажалдаа гаранхай. Гансал бидэ хоёр полевой станай «солсон» болошо үлэнэбди. Теэд бидэ ажалтай зомди, хүнүүдые хооллуулха, тиимэһээ таряа хуряалгада манайшье хубита баһал ороно гээшэ ха. Иимэл хадань бидэ жэлһээ жэлдэ энэ хүдэлмэридэ ябанабди, юрэдөөл шадалаараа оролдожо, олоной дунда ябагдана гээшэ. Манай ажалай ямар байһые хүн зон сэгнэнэ хаям даа. Оролдохо—манай уялга.

Д. ЦЫДЫМПИЛОВА,
П. ДОНДОКОВА,
Зэдын управлениин «Мир» колхозой 1-дэхи отделениин тогоошод.

МЭРГЭЖЭЭД, ШАДААД БАЙХАДАА...

Техник-шанаржуулагша В. Г. Бутинай хүтэлбэрилдэг заһабарилгын бригада шанаржуулгын фабрикада суутай болонхой. Бригада 14 хүнһөө бүридхэгдэбэшье, эршэмтэй һайн ажалаараа хэдэн жэлэй туршада шалгаржа ябана. Заһабарилгын алба дүүргэгшэд ехэ хэрэгтэй, ашатай хүдэлмэри хэжэ байдаг. Тиихэ зуураа даабаряа холо үлүүлэн, һайнаар дүүргэжэ, нүхэдэйнгөө магтаалда хүртэжэ ябана. Тэдэнэр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хахад жэлэйнгээ даабари 102 процент дүүргэхэ гэһэн уялгаяа бодотоор бэелүүлжэ, 105,7 процент дүүргэһэн байна. Тус бригадынхид вольфрамова цехэй түхеэрэлгэ ходо саг соонь тодходог, техническэ харууһа зүбөөр эмхидхэдэг юм. Тиимэһээ цехэй технологическа элдэб түхеэрэлгэ ямаршье һаадгүйгөөр ашаглагдажа байдаг.

Заһабарилгын хүдэлмэришэд даабарита уялгаяа наринаар дүүргэжэ, бүтээсэтэйгөөр ажаллаха арга вольфрамова цехэйхидтэ хангана. Цехэй коллектив мүн лэ амжалта туйлан ажаллана. Тэдэнэр руда малтан абаха, концентрат үйлэдбэрилхэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ. Цехэй коллективэй амжалта туйлаха хэрэгтэнь заһабарилагшадай хубита яһала бии.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай шанаржуулгын фабрикын заһабарилгын бригадын олонхи гэшүүдынь үнинэй эндэ ажалладаг, дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд юм. Нүхэд В. Т. Демшин, И. Г. Пота[illegible]в, Е. Е. Русанов, П. Т. Цыбиков болон бусадые тэдэнэй дундаһаа нэрлэмээр. Тэдэнэр түхеэрэлгэнүүдээ һайнаар харууһалаад, саг соонь хэрэгтэй заһабари хэжэ, өөрынгөө үүргэ хизаарладаг бэшэ. Мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, ажалдаа эдэбхи үүсхэлтэйгээр хандаха гэжэ бригадын гэшүүн бүхэн оролдодог. Тиимэһээ тэдэнэй олонхинь хоёрдохи мэргэжэл шудалжа, электрогазо-хабсаргагшын ажал дүүргэдэг болонхой. Иимэ мэргэжэл тэдэнэй хэдэг хүдэлмэридэ ехэ удха шанартай. Шэнэ техникэ абажа, тодхожо байһан цехтэ хабсаралга хэхэ тон шухала. Урдань бригадын гэшүүдэй зариманиинь хабсаргагшын мэргэжэлтэй байжа, ганса энэ ажал дүүргэгшэ һэн. Заримдаа иимэ ажалай ехэ болоходо, тэдэнэр тэрэниие хэжэ үрдидэггүй, заһабарилгые үнжагайруулха ушар үзэгдэдэгшье байгаа. Бригадын гэшүүдэй хоёр мэргэжэлтэй болоходо хабсаралгын элдэб ажал ямаршье һаадгүйгөөр дүүргэгдэдэг болоо.

Бригадын гэшүүд абаһан уялгаяа дүүргэхын тула бии байһан арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэнэ, түхеэрэлгэнүүдые бүри ехэ бүтээсэтэйгөөр ашаглаха арга бэдэрнэ. Тэдэнэй олониинь уралан нарижуулгын олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн юм. Хэдэ хэдэн километр утатай элдэб янзын түмэр хоолой вольфрамова цехтэ ашаглагдадаг. Иимэ хоолой ганса нэгэ жэлэй туршада ашаглагдаад, хэрэглэлһээ гарадаг байгаа. Бригадын эдэбхитэйшүүл хоолой ашаглаха болзорые ехэ болгохо тухай һайнаар бодомжолжо үзэһэн юм. Тиихэдээ хэрэглэгдэжэ байһан хоолойнуудай тоо үсөөн болгоо һаа, тэдэниие аша туһатайгаар ашаглажа болохо гэһэн тобшолол хэһэн байгаа. Хүдэлмэришэд М. Л. Ушков, В. Т. Демшин гэгшэдэй дурадхалаар түмэр хоолой удаан саг соо ашаглаха арга олдобо.

Заһабарилгын алба дүүргэгшэд В. Г. Бутин, Ф. А. Гусенков, Е. С. Русанов үнэтэ дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 1170 түхэригэй арьбалалта хэһэн юм. Заһабарилгын бригадын гэшүүд бултадаа уралан нарижуулагшад юм. Нёдондо жэлһээ хойшо тэдэнэй оруулһан дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 22496 түхэригэй алмалта хэгдэһэн.

Бригадын гэшүүд цехэйнгээ техническэ хүдэлмэришэдтэй нягта холбоо барисаатайгаар ажаллана. Заһабарилагша бүхэндэ ямар нэгэ түхеэрэлгэ харууһалха, хэрэгтэй заһабари хэхэ даабари үгтэнхэй. Энэ хадаа хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлнэ: бригадын гэшүүн бүхэн даажа абаһан түхеэрэлгэеэ һайн шанартайгаар заһабарилха гэжэ оролдодог, мүн энэ түхеэрэлгэ дээрэ ажалладаг техническэ хүдэлмэришэн бүхэн тэрэнээ зүбөөр ашаглахые оролдоно.

Түхеэрэлгэнүүдээ зүбөөр харууһалха, ашаглахын тула тусхай график зохёогдонхой. Энэ графигаа дүүргэ[…] гээшэ заһабарилагша бүхэнэй [...]гин уялга болонхой. Тэдэнэр жэ[...]бужа заһабари хэхэһээ гадна, ка[...]тальна заһабари хэдэг, шэнэ түх[...]рэлгэ тодходог. Эртээнһээ хараалагд[...]һан эмхидхэлэй-техническэ хэм[...] ябуулга бэелүүлһэнэй ашаар [...] мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэ арьб[...]жа шадаа. Мүн технологическа түх[...]рэлгэ нарижуулан һайжаруулха, [...]таль, узелнүүдые удаан саг соо хэр[...]лэхэ, заһабарилгые һайнаар, түр[...]нөөр хэхэ асуудалда ехэ анхарал х[...]дуулагдана.

Тус бригада эбтэй эетэй баг[...] коллектив гэжэ суурхадаг. Тэдэ[...] бултадаа бэе бэедээ туһалжа, ямар [...]гэ шухала хэрэгэй гарахада нүхэрэй[...]гөө хэхэ ажалые дүүргэдэг юм. Тэ[...]нэр бултадаа коммунис ажалай һ[...]гуулида хабаадалсажа, мэргэжэл ш[...]дабаряа дээшэлүүлнэ. Бригадын г[...]шүүн бүхэн шанаржуулгын фабрик[...] коллективэй ниитын ажалда хаб[...]далсадаг, ямар нэгэ даабари дүүргэ[...] болонхой. Эдэбхитэй хүдэлмэри[...] Ж. Д. Дугаров—Закаменск горо[...] ажалшадай депутадуудай Соведэй д[...]путат, профсоюзай фабрикын ко[...]тедэй гэшүүн юм. РСФСР-эй социа[...] мүрысөөнэй отличник Д. Г. Менжу[...] профкомой комиссиин гэшүүнэй у[...] һайнаар дүүргэнэ. Үйлэдбэридөө һа[...] амжалта туйлаһанайнгаа түлөө бриг[...]дын олонхи хүдэлмэришэд Хүндэлэл[...] грамотаар шагнагданхай.

Василий Григорьевич Бутин өө[...] шанаржуулгын фабрикын үнинэй х[...]дэлмэрилэгшэдэй нэгэниинь. Тэрэ э[...]дэ 17-дохи жэлээ ажаллана. Урд[...] ээлжээнэй слесарь байһанаа техн[...] шанаржуулагшын мэргэжэл амжал[...]тайгаар шудалаа. Энээгээрээ һанаа[...] амараагүй, Свердловско горномет[...]лургическа техникум дүүргэһэн ю[...] Тэрэ эдэбхитэй уралан нарижуулаг[...] гэжэ суурхадаг. Василий Григорьев[...] түрүү, шэнэ арга үйлэдбэридөө н[...]тэрүүлхэ асуудалаар ходо һонир[...]дог, түрүү дүй дүршэл халан абал[...]ха гэжэ оролдодог. Шанаржуулг[...] түхеэрэлгэ нарижуулан һайжаруул[...] бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха дүй д[...]шэл халан абалсаха Бүхэсоюзна һ[...]гуулида һаяхан хабаадалсаа. Нү[...] Бутин Норильска, Балхашска, Алт[...] Тоиканска горнометаллургическа ко[...]бинадуудай хүдэлмэриин дүй дүрш[...]тэй танилсажа ерээ. Тэндэ хараһ[...] ойлгоһон шэнэ юумэ өөрынгөө пр[...]приятида хэрэглэжэ эхилээ.

Эбтэй эетэй тус бригадынхид т[...]рүү, шэнэ арга саашадаа үргэнөөр х[...]рэглэхэ, бүри ехэ амжалта туйл[...] зорилготойгоор ажаллана.

А. ДАВЛЕТБАЕВ.

КОЛХОЗ БА БҮЛЭ

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хэдэн зуугаад таряашадай бүлэһөө бүридэнэ. Энэмнай Ростовско областиин хүдөө ажахын артельнүүдһээ онсо илгаагүй юм. Тэндэхи колхозниггууд ороoһо таряа тарижа ургуулдаг, адууһа мал үсхэбэрилдэг. Ниитынгээ ажахые арьбадхахын тула бүхы хүсэ шадалаа, сагаа гамнангүй ажалладаг. Колхознигуудай ажалай үрэ дүнгүүдһээ тэдэнэй коллективэй амжалта, гэр бүлэ бүхэнэй ажабайдал дулдыдадаг.

Комбайнер Георгий Кошубинай бүлэ энэ колхоздо ажаһуудаг, ажалладаг. Байгша оной хабар энэ бүлын газаа шэнэ барилга — гараж бии болоо һэн. Һаяхан худалдажа абтаһан хүнгэн автомашинадань хэрэгтэй болоо ха юм.

— Машина—манай бүлын худалдан абаһан юумэнүүдэй эгээн ехэнь болоно,—гэжэ комбайнер хөөрэнэ.—Тэрээнһээ гадна, телевизор, ковёрнууд болон бусад эд зөөри худалдан абаабди.

Үнгэрһэн жэл Георгий Кошубин һамгантайгаа 2200 түхэриг салин хүлһэ абаа. Тиихэдэ 4 тонно ороoһо таряа, 680 килограмм рис, овощ, наран сэсэг абаһан байха юм. Өөһэдынгөө хэрэглэмжэһээ үлэһэн эдеэ хоолой зүйлнүүдые кооперацида худалдажа, 1250 түхэриг олзолоо.

— Гансахан нёдондо жэлэйнгээ салин хүлһөөр иимэ ехэ юумэ худалдан абажа шадахагүй байгаабди. Манда нөөсэ байһан юм,—гэжэ Мария Кошубина, гэрэй эзэн эхэнэр хөөрэнэ.—Бидэ баһа хубиин ажахытайбди. Нэгэ үнеэ, тахяануудые, нэгэ гахай баридагбди. Овощ болон фруктнуудые өөһэдынгөө огород, саадһаа абанабди.

Энэ бүлынхид шэнэ гэр барихаар түхеэржэ байна. Хоёр таһалгатай, кухнитай, верандатай хуушан гэрынь тэдэндэ багадаа бшуу.

— Сэхыень хэлэбэл, хуушаншье гэртэмнай һуужа болохоор юм,—гэжэ Мария хэлэбэ.—Теэд колхознигуудынай хирпиисээр һайхан гэрнүүдые барина. Бидэнэр бусадһаа хожомдохо дурагүй байнабди. Мүнөө жэлэй ургаса һайн, салин хүлһэмнай нёдондонойхиһоо ехэ болохо зэргэтэй.

Комбайнерай һамган өөрынгөө бүлын бүхы хэрэгые колхозойнгоо ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор ябуулдаг. Хамтын ажахын түргөөр, һайнаар хүгжэхэдэ гэр бүлын байдал бүри һайжардаг гэжэ Мария Кошубина тон зүбөөр ойлгоно бшуу.

Энэньшье үнэхөөрөө тиимэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Анатолий Батюшин ажахынгаа хүгжэлтэ тухай һонирхолтой тоо, баримтануудые манда хөөрэбэ. Илангаяа һүүлэй арбан жэлэй турша соо ехэ хубилалтанууд болоһон байгаа.

1953 он болотор колхозой олзонь арайхан гэжэ гаргашаяа хаадаг байгаа. 1963 ондо колхозой олзо доход 1 миллион 100 мянган түхэригтэ хүрөө. Ленинэй нэрэмжэтэ Волго-Доной канал болон гүрэнэй ирригационно системын баригдаһанай ашаар энэ колхоз 2000 гектар таряалангаа уһалха аргатай болоо. Энэнь колхозой бүхы таряалангай газарай 20 процентнь болоно. Уһалагдадаг газарынь 7 мянган гектарта хүрэхөөр хараалагдана. Газараа уһалдаг болоһонойнгоо ашаар колхоз тогтууритай ургаса хуряана, ороoһо таряанай, адууһа малай тэжээлэй, мүн бусад ургамалнуудай үрэжэл эрид дээшэлээ.

Ороoһо таряанай, мяханай, һүнэй абтасын дээшэлхэдэ, колхозой олзо доход улам нэмэнэ. Энэнь ажахын, ажаһуудалай, соёл культурын элдэб барилга хэхэ, гэр бүлэ бүхэнэй салин хүлһэ дээшэлүүлхэ арга олгоо. Арбан жэлэй турша соо энэ ажахыда һүнэй фермын 5 байра, хониной, гахайн фермэнүүдэй байранууд, колхознигуудай 100 гэр, клуб болон больница баригдаа. Шэнэ һургуули, байра байдалай комбинат һаяар баригдахань.

Бүхы олзо доходойнгоо хахадые колхознигуудай ажалай түлөөһэндэ гаргашална. Хүнүүдэй байдал үдэр бүри һайжарна.

...Мүнөө хуряалтын хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Ургасань һайн. Илангаяа уһалагдадаг газарай ургаса буришье һайн даа. Колхозынь гүрэндөө 100 мянган центнер ороoһо таряа худалдахаар хараална. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ үлүү ехэ болоно.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН-эй корреспондент.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур
1964 оной сентябрийн 1.

ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИИН ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ЗОРИЛГОНУУД

СССР-эй дээдэ, тусхай дунда һуралсалай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. А. ПРОКОФЬЕВТОЙ хөөрэлдөөн

Хэдэхэн хоноод манай ороной дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдтэ түрүүшын хонхо жэнгинэхэ. 1 миллион 800 мянган хүбүүд, басагад экзамэнүүдые амжалтатайгаар барижа, эдэ һургуулинуудта абтаа. Дээдэ һургуулиин саашадаа хүгжэлтэ арга боломжонь ямар байна? ВУЗ-нууд, техникумүүдтэ хүнүүд нэмэжэ ерэхэеэ байна. ТАСС-ай корреспондент В. Козловский эдэ асуудалнуудта харюусахыень гуйжа, СССР-эй дээдэ, тусхай дунда һуралсалай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. А. Прокофьевто хандаба.

— Шэнэ хүнүүдые шалан абаха ажалмэриин дүн ороной ВУЗ болон техникумүүдтэ согсологдобо,— гэжэ М. А. Прокофьев мэдүүлбэ.— Дээдэ, дунда һургуулинуудта һайн халаан ерээ гэжэ хүн найдамтайгаар хэлэхэдэ болохо байна. Эдэнэр—гол түлэб промышленна предприятинуудай, барилгын, колхозууд болон совхозуудай түрүүшүүл, Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодто табигдаһан сэрэгшэд болоно. Энэ студентнэрэй нилээд олониинь ажабайдалай дүй дүршэлтэй, үйлэдбэриин дадалтай болоһон, предприятинуудай, колхозууд болон совхозуудай путевкоор һурахаяа ороһон хүнүүд.

Манай орон доторхи студентнэрэй, һурагшадай тоо жэл бүри улам ургана. Мүнөө ВУЗ-нууд, техникумүүдтэ 6 миллион 200 мянга үлүүтэй хүн һурадаг. Шэнэ һургуулинуудые бариха, хуушануудай материальна баяа һайжаруулхын тула Советскэ правительство жэл бүри нилээд ехэ мүнгэ зөөри табина. Энэ жэл Целиноградта инженерно-барилгын институдай үүдэн түрүүшынхеэ сэлигдээ, Тюменьдэ индустриальна ба медицинскэ институт нээгдээ, Андижандахи 300 студентнэр мэргэжэлтэй хлопогшодые бэлдэхэ түрүүшын тусхай һургуулида һуража эхилхэнь. Бусад хэдэн городуудта шэнэ ВУЗ, техникумууд нээгдээ.

Химиин, технологиин, машина бүтээлтын (илангаяа химическэ), радиоэлектроникын, мүн бусад хэдэн эрдэм ухаанай мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ энэ жэлдэ нилээд үргэдхэгдэхэ байха. Химическэ кибернетикын, термическэ үйлэдбэриин технологиин, барилгын шэнэ материалнуудай — ситаллуудай инженернүүд-технологууд түрүүшынхеэ бэлдэгдэхэнь. Химическэ үтэгжүүлгын, ургамал хамгаалха химическэ зүйлнүүдэй талаар мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэг улам үргэдхэгдэжэ байнхай.

Тэрэшэлэн мэргэжэлтэдые бүри богонихон болзор соо бэлдэлгын хэрэгые улам һайжаруулха зорилго табигдана. Инженерно-техническэ, инженерно-экономическа университедүүдтэхи олонхи мэргэжэлнүүдые бэлдэхэ болзор хахад жэлээр хороогдохонь. Хуули ёһо шудалалгын, журналистикын, түүхын, тэрэшэлэн актёрой, искусство шэнжэлгын, соёл гэгээрэлэй мэргэжэлнүүдэй талаар—нэгэ жэлээр хороогдохонь.

Тиимэ болохолоороо, ВУЗ ба техникумүүдтэ олонхи мэргэжэлнүүдээр һуралгын болзор 6—12 һараар хороогдохо болоно. Студентнэрэй уялгата ёһоор үзэхэ недели бүриин даабаринуудай нэгэ бага хороогдоһон шэнэ түсэбүүд дүүргэлтэ болгогдохо байха.

Манай орон дотор заочно ба үдэшын һуралсал улам үргэдхэгдэнэ. Энэ жэл ВУЗ ба техникумүүдтэ абтаһан 1 миллион шахуу хүнүүд ажалһаа һамшангүй—заочноор гү, али үдэшэндөө һураха юм. Дээдэ, дунда эрдэм мэргэжэл ажалһаань һамшаангүй олгохын тула энэ жэлдэ ВУЗ ба техникумүүдэй хэдэ хэдэн отделени, филиал, һуралсалай-консультационно пунктнууд томо предприяти, электростанцинуудай дэргэдэ, Татарай нефть үйлэдбэрилдэг газарнуудта, Яхадта, Сибириин болон Дурна зүгэй холын нютагуудта нээгдээ. «Совхоз-техникум» гэдэг шэнэ ёһоной һуралсал бүгэдэнэй зүгһөө һайшаагдан мэдэрэгдээ. Эхилхээ байгаа һуралсалай жэлдэ иимэ «совхозууд-техникумүүд» бүхы союзна республиканудтахи түрүү томо ажахынуудай дэргэдэ эмхидхэгдэхээ байна.

ВУЗ ба техникумүүдэй һурагшад хэшээлэй эхилхын урда тээ 500 шахуу элдэб нэрэтэй шэнэ учебнигүүд, пособинуудые абахань. Жэшээлэн хэлэбэл, хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай студентнэртэ газар тарялан ба ургамалнуудые шудалха, үрэһэнэй агрономиин, агрохимиин, мал ажалай, мүн бусад һалбаринуудай талаар үзэхэ учебнигүүд хэблэгдэн гараа. Автоматизациин тоолон болохо техникын асуудалнуудта, тэрэшэлэн химиин эрдэмэй элдэб һалбаринуудта, тэрэниие арадай ажахыда хэрэглэхэ олохон асуудалнуудта һуралсалай олон ном зорюулагданхай.

Коммунис парти болон Советскэ правительство манай залуушуулай эрдэм мэргэжэл улам гүнзэгырүүлхэ тон ехэ арга боломжо хангана. Эдэ залуушуул коммунизм байгуулагшадай шиидхэхэ агуухэ зорилгонуудта харюусахаар байхын тула ажалда дуратай, абьяас ехэтэй, сог залитай байха ёһотой.

Республикымнай олохон нютаг бүхэнһөө эдир залуу хүбүүд басагад Улаан-Үдын медицинскэ училищэдэ ороба. Жамсо Санжиев, Нина Арефьева ба Эльбик Бурунов 8-дахи класс дүүргээд, эмнэлгын мэргэжэл шудалхаяа ерээ хаям.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

СССР-эй АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛ

(ТОО, БАРИМТАНУУД)

1963 ондо Советскэ Союзай һургуулинуудта 61 миллион 265 мянган һурагшад һуралсаа. СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэнэй ёһоор, 1964 оной һуралсалай жэлдэ энэ тоо 65 миллион болохо гэхэ гү, али ороной арад зоной 28,5 процентнь һуралсаха.

* * *

СССР-эй юрэнхы һуралсалай һургуулинуудай һурагшадай тоо жэл бүри олошоржо байна. 1962—1963 онуудай һуралсалай жэлдэ 42,4 миллион үхибүүд һураһан байбал, 1963—1964 онуудай һуралсалай жэлдэ 44,6 миллион һура. Тэдэнэй 40,5 миллионниинь эхин, найман жэлэй, дунда һургуулинуудта, бэшэ 4,1 миллионниинь ажалшадай залуушуулай, хүдөөгэй залуушуулай үдэшын ба заочно дунда һургуулинуудта һуралсаа.

* * *

СССР-эй залуушуул найман жэлэй һургуулиин эрдэмтэй байха ёһотой. Нёдондо жэл 3 миллион үлүүтэй хүн гүйсэд бэшэ дунда һургуули дүүргэбэ.

Советскэ Союзда 220 мянган юрэнхы һуралсалай, 3625 тусхай дунда, 742 дээдэ һургуулинууд тоологдоно.

* * *

Арадай гэгээрэл, кадрнуудые бэлдэхэ, наука болон культурын хүгжэлтэдэ совет гүрэн жэл бүри ехэ мүнгэ һомолдог болоһо байна. Хэрбээ 1963 ондо 13,8 миллиард түхэриг энэ хэрэгтэ гаргагдаһан байбал, 1964 ондо 14,6 миллиард һомологдоно.

* * *

Дунда һургуули дүүргэгшэдэй нилээд ехэхэн хубинь институда ородог. Студентнэрэй тоо жэл ошохо бүри олошоржо байна. Хэрбээ 1952 ондо 1441,5 мянган студент һурадаг байгаа һаа, 1964 ондо 3,3 миллион хүн дээдэ һургуулинуудта һуралсахань.

* * *

Үнгэрһэн жэл 332,5 мянган хүн ороной дээдэ һургуулинуудые дүүргэбэ. Тэрэ тоодо промышленность болон барилгын дээдэ һургуулинуудые 105,5 мянган хүн, харгы зам ба хэлхеэ холбооной—16,7 мянга, хүдөө ажахын—31,3 мянга, экономико болон хуулиин—25 мянга, элүүрые хамгаалга, физкультура болон спортын—31,8 мянга, арадай гэгээрэлэй дээдэ һургуулинуудые 119,2 мянган хүн дүүргээ. 1918—1963 онуудта хамтадаа 5 миллион 756 мянган мэргэжэлтэд дээдэ һургуулинуудые дүүргэжэ гараа.

* * *

СССР-тэ олон хүн заочноор һуралсадаг. Студентнэрэй 56 процентнь ажалһаа байгаад һурана. Заочноор һурадаг студентнэртэ манай правительство ехэ хүнгэлэлтэ үгэдэг. 1, 2-дохи курснуудай студентнэртэ 30 үдэрэй нэмэлтэ амаралта абадаг. Экзамен тушааха үедөө тэдэнэр һэлэдаа газарһаан салин хүлһэеэ абажа байдаг. Ахамад курснуудай студентнэртэ 40 үдэрэй нэмэлтэ амаралта үгэдэг, мүн салин хүлһэниинь ёһоороо сахигдадаг. Заочно һуралсалай студентнэрэй дипломно хүдэлмэри бэшэхэ, элдэб проект табиха үедэнь 4 һарын түлөөтэй амаралта үгтэдэг.

* *

Бүхы студентнэрэй-залуушуулай 40 процентнээ ехэнхинь багша, врач, юрист, экономист, актер, библиотекарь болон бусад мэргэжэлтэнүүд болоно.

* *

Советскэ Союзай хүдэлмэришэдэй 42, колхозникүүдэй 24 процентнь дээдэ болон дунда һургуули дүүргэнхэй. Арадай ажахыда 5 миллион шахуу дээдэ, 6 миллион үлүүтэй тусхай дунда һургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэд ажаллана. 1963 ондо мянган хүн бүридэ институт болон университет дүүргэһэн 23 хүн хүртэнэ. Байгша ондо дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудые дүүргэһэн 90 мянган мэргэжэлтэдые Эхэ оромнай абахань.

* *

1963 ондо СССР-тэ 566 мянган научна хүдэлмэрилэгшэд байгаа. Тэдэнэй 12,7 мянганиинь элдэб эрдэмэй докторнууд, 115,2 мянганиинь эрдэмэй кандидадууд болоно.

* *

СССР-эй арадай гэгээрэлэй байгуулалта дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой. Манай орондо дэлхэйн олон гүрэнүүдһээ студентнэр ерэжэ һурадаг. Мүнөө Советскэ Союзай институт болон университедүүдтэ гадаадын гүрэнүүдэй 19 мянган студентнэр һуралсана.

БОРЬЁОГОЙ ТАЛАДА БОРООТОЙШЬЕ ҺААНЬ...

Хура бороошье һабинаад һалаагүй. Борьёогой уужам тала бороо шадарай борохон хүшэгэ доро һууна. Ай даа, юун гэһэн бороо гээшэб? Хоёр—гурбан үдэр ороод ла болиһон хабарай болоод, дахинаа орожо эхилхэ юм. Тиибэшье һаань. Эдын уралдаанни Борьёогой совхозойхид хуряалгын сэлмэһэн сагые һайн ашаглаад ла хуряалгын ажал эрхилнэ.

ГАЗАР МАЛТАЖАШЬЕ ҺААНЬ...

Бороо нэгэ бага болёод, хахад үдэр түүхэй наран гараба. Тээ үдэлөө хойно полинууд хуряа хэдэн ган комбайнуудые һубарилдан газяа.

Азербайджанай ССР. Сумгаитын химическэ комбинат—Советскэ Союз доторо томохон хүдэлмэридэ нэгэн болохо юм. Энэ 40 гаран зүйлэй үйлэдбэри гаргалгадаха болоно. Тэрэшэлэн гадна энэ үйлэдбэрилэгшэ полиэтилен, пластмасса, карбомид, аммиак, ацетилен болон бусад зүйлнүүдые арадай ажахыда үгэхэ болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилгашан комсомол-залуушуулай бригадын хүтэлбэрилэгшэ Илья Лавров. ТАСС-ай фотохронико.

Нэгэ комбайн удааханаар поли дээгүр һолжорно. Хажуудань ошоходомнай, Борьёогой совхозой түрүү комбайнер Василий Протасов болошобо. Урүүгаа харашанхай, хүмэдхөө буулганги, Бидэнэй ябаха дуулаһаар:

— Шүдхэршни, шорһоол, подборщиин газараар мүлхинэ, «шархинуудынь» газар ухахална. Балнууд газартаа ннялдашоо,—гэжэ сухалтайгаар хэлэнэ.— Яашье... Халагни, тарян гээгдэжэл байна. Залаануд газар дээрэ үлэнэ.

Нээрээшье комбайнай молотилко соохоо тоһон бурьяна. Һолоомон шоройтой худхаралдаад, хара боро болоод хойшоо шадалуулэн гарана.

Талын онгосо саашална... Комбайнер-скоростник Василий Протасов комбайнаа шадамараар жолоодон, газарта нялдашаһан баалнуудые урэбхөөлэн абана.

Иигэжэ зуу гаран гектар полеые газарта хороологгүй шахуугаар суута комбайнер хуряана.

Баруун хойноһоо баһа бурхажа эхилбэ. Совхозой главна агроном И. П. Зайцев тэрэнэй баалнуудые шалгажа үзэнэ. Комбайнер Протасовой хуряаһан мүрьен мүн лэ шалгана.

— Ондоол даа. Протасовшни шадамар байна. Энэ тэнгэри газуураад байна. Байза даа. Хэзээшье, тарягаа газар малтажашье һааньх, хуряахал байхабди... — гэжэ, главна агроном субаа һэжэрнэ.

ОРООҺОЁО ЯАЖАШЬЕ ҺААНЬ АБАРХА

Белоозерск тосхон. Боргойн совхозой түбэй тоот дээрэ орооһон ехээр сугларшанхай. Тоогые даагша нүхэр Балдаев, шагнууршэн Качковский тэгшэд һахы һалаг болоно.

— 18.680 центнер орооһон сутларшоо. Тэлэмнай баалнуудтаа ургажа захалба. Тиибэшье һаань, шадажал ажаллаха, орооһо хиидхэхэ, арилгаха хэрэгтэй. Хэдэн зернопультнууд таһалгаряагүй ажаллана. Үдэр һүнигүй «ОС» машина, зернопультын һиинаха таһарнагүй. Пенсионернүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һургуулиин һурагшад олоороо ерэнхэй. Орооһоншье гээшэ хиидхэгдэжэл, хиидхэгдэжэл байна.

— Мүнөө дүрбэн машина орооһо тушааха эльгээхэмнай. Яһала һайн,— гээд шэгнүүршэн Качковский дансаяа гартана.

—Энэ үдэшэ һургуулиин багшанар, һаалишад, алба хаагшад орооһо хиидхэхэеэ ерэхэнь. Завод дээрхи шэнги болохомнай, 3 халаан таһалгаряагүй ажаллахань,—гэжэ тоогые даагша Балдаев мэдэнэ.

Алтан орооһон хиидкэгдэжэл байна.

«Яашье һаань орооһоёо абархал!» Иимэ лозунг, уряа доро боргойнхид ажаллана. Хэдэн хоногой туршада 60—70 хүн эндэ ажаллаа.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭРНҮҮДҺЭЭ ЖЭШЭЭ АБАМААР

Гэр өөрөө ажаллаһан хүнүүд олон... Хайшан гэхэбши? Хуряалга ха юм, хуряалга. Совхозой 2-дохи фермэ дээрэ тогоошоноор ажалладаг Екатерина Бутусинатай уулзанабди. Тэрэнэй нүхэр Георгий Осокин «СК-3» комбайн жолоодоно. Иигэжэ Осокиной бүлэгэн полевой стан дээрэ ажаһууна, ажаллана. Тэрээн механизаторнууд магтан хэлэхэ.

Арюун, һаруул столово соо 80—90 хүн эдеэлнэ. Тогоошод һахы һалаг: Екатерина Бутусинагай туһамаршад—гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Агапея Веточникова Зоя Лаговская хоёр. Эдеэ хоолоо хододоо амтатайгаар бэлдэдэг гэжэ тарялашалта эдэнэр магтаалтай. Комбайнернуудта хододоо хээрэ эдеэень абаашажа үгэдэг.

Орооһо сэбэрлэлгэндэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Евдокия Шалапугина (долоон үхибүүдэй эхэ), Лукерья Михайлова, Марфа Мирошникова, Надежда Дроздова, Мария Вылкова, мүн бусадшье илгарна. Үглөөнһөө эхилээд, үдэшын харанхы болотор тэдэнэр ажаллана.

— Бороотойшье һаань, хуряалгамнай яһала ябана. Эдеэ хоолоо һайнаар бэлдээд, механизаторнуудаа һайнаар эдеэлүүлхэ — манай уялга ха юм, — тэжэ тогоошон Бутусина мэдүүлнэ...

ЖОЛООШОН ЯКОВ КЕЛЛЕР ХӨӨРЭНЭ

Закаменск городой 4-дэхи АТК-һаа 12 жолоошод Борьёогой совхоздо ерээ һэмди. Һүүлэй үедэ хуряалгада бороо һаалта хэн алдаа. Тиибэшье тэнгэриин «канцелярида» зэмэеэ тохоод яалай.

Машинанууднай түгэс, һайн заһабаритай. Комбайнуудай хуряахаа болитор (комбайнууд һүниин 2—3 часта ажаллахаяа болидог) ябалсанабди. Сүүдхэдээ 15—17 час ажаллана гээшэ хабди.

Би «Колхида» машинада ажалланаб. Ёһотой баатар машина даа. Һайн харууһалаад, заһаад ябабал, хэдэн сүүдхэ ямаршьегүй ажаллаха, гансал тэһо, түлишэ хэжэ, жолоодохоёо мэдэ.

Би орооһо тушаалсанаб. Үдэрэй гурбан эрьесэ хэнэбди. Зэдэ станци хүрэтэр табилуулжал мэдэхэш. Гурбан эрьесэдээ 270 центнер орооһо абаашанаб. Ашаха, буулгахадань өөрөө туһалхаш.

Минии уялга — хуряалгын дүүрэтэр гүрэнэй амбаарта 5400 центер хүрэтэр орооһо зөөхэ. Уялгаяа дүүргэхэб.

Минии нүхэд Михаил Бессарабенко, Виктор Булдаков, Фёдор Тюнин, Иван Камбалин гэгшэд һайнаар ажаллана. Тэдэнэр комбайнһаа үдэрэй 15—16 эрьесэ тоог хүрэтэр хэнэ.

Бидэшье ажаллажал мэдэхэбди, уялгаяа заатагүй дүүргэхэбди.

ҺАЙН ДАА, МАНАЙ КУКУРУЗА

Хоёрдохи фермын кукурузашан Александр Ивановой участок дээрэ ерэбэбди. Үглөөнһөө эхилээд гурбан комбайн, 24 машина эндэ ажаллана. Силосэй траншей дээрэ олон хүнүүд һаргашалдана. «ДТ-54» гүхэлэй 4 трактор арайшье гэжэ силос гэшхэжэ үрдинэ. 400 тонно ороко силосэй траншей хүхэ ногоон тэжээлээр дүүрэжэ халина.

Силос даралга дээрэ арбан хүн ажаллана. Мария Мариянникова, Зинаида Хлебникова, Мария Гуржапова гэгшэд кукуруза буулгажа һахы һалаг болоно. Хүдэлэсэнь түргэн, шамбайнууд.

Агроном Я. Н. Малаханов хэдышье үнэр наһатай һаа, силосэй шанар шэнжые шалгажа, иишэ тиишээ ябасагаана, хаана буулгахаб, заажа үгэнэ.

Мүнөө хоёрдохи фермэ дээрэ 3.384 тонно кукуруза дарагданхай. Полиин «хатан» — сэл ногоон кукуруза дэлэн ехэтэй үнеэдэй ууралтама һүмбэйе һануулан, шулуун-бетон траншей руу адхаржал байна. Совхозой кукурузашад һайн ажаллаа гээшэ ха.

Бороотойшье һаань, Боргойн совхоздо таряа хуряалгаяа урагшатайгаар ябуулһаар. Тэдэнэр хэлэһэн үгэдөө сохом хүрэхэ даа.

Г. ОДОЕВ,
А. МОДОНОВ,
манай штатнабэшэ корреспондентнүүд.
Зэдын үйлэдбэриин управлени.

АХА ДҮҮГЭЙ, ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺАЙНДЭР

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

...ганиие, А. Новотные, Коммунис партиин болон Чехословакиин гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэдые амаршалба. Нэрьемэ альга ташалга дахин дахинаа нэжэгэнэн, бүхы талмайе зэдэлүүлээ.

Митингдэ хабаадагшадай зүгһөө халуунаар угтагдан, Антонин Новотный үгэ хэлэбэ.

А. НОВОТНЫН хэлэһэн үгэ

Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойтой — бүхы чехословак арадай тэмсэлэй алдарта ойтой дашарамдуулан, митингдэ хабаадагшадта үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, СССР-эй ажалшадта баяр хүргэбэ.

Бидэнэй дунда ерээд байһан нүхэр Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй правительствын делегациие зүрхэнһөө, хани ёһоной халуун халдаа амаршалнаб гэбэ.

Словацка национальна восстани тухай хэлэхэ зуураа, энэ хадаа словак арадай национальна, арадай-демократическа, түрүү хүсэл эрмэлзэлэй шатань болоно.

Чехословакиин Коммунис парти өөрынгөө сүлөөлэгдэмсөөр Словакиин экономикые Чехословакиин бусад газарнуудай хэм хэмжээндэ хүрэтэр хүгжөөхэ хараа бодол баримталжа бэелүүлээ. Мүнөө, энэ хараа бодолой үрэ дүнгүүдые согсолжо байхада, Чехословакиин Коммунис партиин энэ политика бүхы гол шэглэлнүүдээр зүб байгаа гээд хананграар хэлэжэ шадаха байнабди. 1949—1963 онуудта Словакидахи промышленна үйлэдбэри 6,3 дахин, дайнай урдахи тээхи хэмжээнтэй сасуулхада 11—12 дахин нэмэһэн юм гэжэ А. Новотный хэлээ.

Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойтой дашарамдуулан, манай революционно-интернационалис заншалнууд тушаа, бүхы социалис оронуудай марксистско-ленинскэ нэгэдэл туйлаха, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй революционно нягта жагсаал хангаха зорилготой оролдолго хүсэлэлгэһөө тэдэ захяануудай таһаршагүй байһан тушаа дурдахые хүсэнэбди гэжэ А. Новотный онсолон тэмдэглэбэ.

Энэ талаар абажа хэлэбэл, Чехословакиин Коммунис парти Советскэ Союзай Коммунис партиин ленинскэ дүй дүршэлые бүхы ажал ябуулгадаа үндэһэ болгоһон байна. Словацка национальна восстани, манай национально-демократическа революци, социализмын байгуулалта энэ дүй дүршэлһөө өөртөө шухала хүсэ абаһан байха юм. Манай коммунис ерээдүйн байдал энэ дүй дүршэлые үндэһэ болгоно.

Эб таһалха гэһэн һэдэлгын хэды хэгдэбэшье, уласхоорондын коммунис нэгэдэл амжалтатайгаар туйлагдаха, амгалан байдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлэй хүгжөөгшэ хүсэн боложо илалта түгэсөөр бэелүүлэгдэхэ байха гээд этигэнэбди гэжэ А. Новотный түгэсхэл дотороо хэлэбэ.

А. Новотнын үгэ тон анхаралтайгаар шагнагдаад, нэгэнтэбэшэ нэрьемэ, үни удаан альга ташалгаар угтагдан, чехословак-совет бата хани барисаанай, хоёр арадай хани нэгэдэлэй, хүндэлэлдэ, КПСС болон КПЧ-гэй хүндэлэлдэ баярай юрөөлнүүд хэлэгдээ.

Удаа тээнь Н. С. Хрущевто үгэ үгтөөд, талмай дээрэ нэрьемэ альга ташалга дахинаа зэдэлэн нэжэгэнэбэ.

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Чехословакиин бүхы үнэн ханинда Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойе һайндэрлэжэ байһан гэжэ Н. С. Хрущев үгынгөө эхиндэ хэлээ. Энэ гайхамшаг ой Советскэ Союзай арадуудта, аха дүү социалис оронуудай арадуудта илангаяа дутэ һанагдана.

Словацкын восстани хадаа булимтарагшадтай тэмсэһэн арад бүгэдын эсэргүүсэлтэ байһан, тиигээд Чехословакиин компартиин хүтэлбэри доро коммунистнууд, социалистнууд, бусад демократическа партинуудай ба эмхинүүдэй тала баригшад, политическэ элдэб янзын үзэл бодолтой хүнүүд тэрээндэ хабаадаһан юм. Европын бусад оронуудтахи эсэргүүсэлгын хүдэлөөн баһал иимэ үргэн дэлисэтэй байгаа. Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, бүхы оронуудтахи демократическа хүсэнүүд нэгэдэжэ шадаха, нэгэдэхэ ёһотой. Һомонуудай тэһэржэ, бомбонуудай унажа эхилхэһээ урид бүхы ябуулгаяа нэгэдхэхые оролдохо, тиигэхэ ёһотойшье болоно гэбэ.

Бата бэхи эб найрамдалай түлөө тэмсэл — бүхы арадуудай нангин уялга болоно гэжэ Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэнэ. Советскэ Союз, социалис оронууд ээрхэг түримхэй ямаршье дайсанда хатуу шанга харюу сохилто үгэхын тула шухала бүхы юумэтэй. Социализмын оронуудай хилэнүүд социалис хани нэгэдэлэй түгэлдэр хүсөөр хамгаалагданхай.

Н. С. Хрущев ажабайдалайнгаа бүхы һалбаринуудта чехословак арадай туйлаһан угаа ехэ амжалтанууд тухай хэлээ. Эдэ амжалтануудынь—уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй дайшалхы отряд болоһон Чехословакиин Коммунис партиин шалгармал хүтэлбэриин аша үрэ мүн. Уласхоорондын бүхы коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ марксистско-ленинскэ парти бүхэнэй дүй дүршэлэй угаа ехэ удха шанартай байһые Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, аха дүү партинуудай дүй дүршэлөө халан абалсалгые нэгэ партидаа нүгөөдынь «мэдэлээ үгэлгэ» гэжэ харуулхые оролдодог, тиигээд социалис оронуудай, коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай хоорондо этигэлсэхэгүй ябадал гаргаха гэжэ оролдодог Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые эрид шангаар шүүмжэлээ.

Нүхэр Н. С. Хрущев түгэсхэлдөө иигэжэ онсолон тэмдэглээ гэбэл, КПСС ба КПЧ хоорондоо бүхы асуудалнуудаар нэгэ һанал бодолтой байна. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлтэй байхын түлөө танай Коммунис партиин сэхэ шууд тэмсэдэг байһыень харахада, илангаяа аятай һайн байна. Марксизм-ленинизмын һургаалай арюун сэбэр байхын түлөө, манай агуухэ хүдэлөөнэй бата нэгэдэлтэй байхын түлөө саашадаашье сэхэ шууд, ленинскэ ёһоор хамтадаа тэмсэхэ байхабди. Коммунизмын илалта тээшэ, бүхы дэлхэй дээрэ марксизм-ленинизмын илан мандахын түлөө урда мэтэ хэлбэришэгүйгөөр урагшаа дабшахабди.

Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ айхабтар анхаралтайгаар шагнагдаад, оло дахин нэрьемэ, удаан альга ташалгаар угтагдаа, «Советскэ Союзтай хэтэ мүнхэдөө хамта ябахабди!», «Советскэ Союз мандаха болтогой!», «КПСС—КПЧ!», «Хрущев мандаха болтогой!», «Эб найрамдал мандаха болтогой!» гэһэн юрөөлнүүд табигдаа.

Словацка национальна восстанида хабаадагшадые, партизанска городууд болон тосхонуудые шагнаха тухай ЧССР-эй Президентын Указые Словакиин компартиин ЦК-гай секретарь Васил Биляк уншаба. Шагнагдашадай дунда Н. С. Хрущев бии.

«Фашизмда эсэргүү сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, Чехословакиие сүлөөрүүлхын түлөө тэмсэлдэ онсо гайхамшаг ударидахы, эмхидхэхы ажал ябуулга бэелүүлһэнэйнь түлөө—уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал мандуулхын, арадуудай хоорондын хани барисаанай түлөө тэмсэлшэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Никита Сергеевич Хрущевые Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойн дурасхаалта медаляар шагнаха» гэжэ Президентын Указ дотор хэлэгдэнэ. Митингдэ хабаадагшад нүхэр Н. С. Хрущевые онсо баяртайгаар амаршалан, баяр хүргэбэ.

Армейскэ частьнуудай, партизан бригаданууд болон отрядуудай урдын совет командирнууд шагнал хайрануудта хүртөө. Нүхэр Антонин Новотный Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойн дурасхаалта медалиие нүхэр Н. С. Хрущевто барюулба. Эдэнэр тэбэрилдэн таалалдана.

Медаль абаха зуураа, Н. С. Хрущев иигэжэ хэлэбэ:

— Хүндэтэ нүхэдүүд! Советскэ Союзай Коммунис партиин, Советскэ правительствын, совет арадай түлөөлэгшэ намда иимэ ехэ шагнал хайра — Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойн, танай арадай ажабайдалдахи алдарта хүдэлөөнэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан дурасхаалта медалиие олгоһондотнай тон ехээр баярлабаб. Фашис булимтарагшадта эсэргүү хамтын байлдаанууд тухай һануулха энэ медалиие омогорхолтойгоор зүүжэ ябахаб.

Таанадта үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөөд, хүндэтэ ханинар, Таанарай амгалан ажалдаа, шэнэ социалис общество байгуулха хэрэгтээ шэнэ ехэ амжалтануудые туйлахыетнай үнэн сэдьхэлһээ үшөө дахин хүсэнэб. Манай амжалтын ехэ байха тума хүн зоноймнай байдал бүри һайн болохол. Манай арадуудай нягта нэгэдэлтэй байха тума социализм болон коммунизмын замаар бүри амжалтатай дабшахалди. Энэ хадаа манай туйлалтануудта халдадаг дайсадай, социализмын дайсадай хорото ябуулгануудта эсэргүү найдабаритай харюу болохо байха. Саашадаашье хамтадаа дабшаха, коммунизмын шэнэ илалтануудай түлөө тэмсэхэбди.

Ехэ һайн даа, нүхэдүүд.

Иимэ шагнал хайранууд восстанида хабаадаһан олохон хүнүүдтэ барюулагдаа.

Митингдэ хабаадагшад совет арадта чехословак арадай эльгээхэ амаршалгын бэшэгые нэрьемэ альга ташалган доро нэгэн һаналтайгаар баталан абаба.

Манай оронуудай хани ёһоной холбоо барисаан, үнэн һайн сэдьхэлэй харилсан туһалалсалга хадаа Чехословакида хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулха, ерээдүйн коммунис байдал мандуулха эшэ нүхэсэл болохо байха гэжэ бэшэг дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

А. Дубчек энэ бэшэгые Никита Сергеевич Хрущевто барюулаад, Советскэ Союзай арадуудта чехословак арадай аха дүүгэй амаршалга дамжуулхыень үшөө дахин гуйба. «Советскэ Союзтай хэтэ мүнхэдөө хамта ябахабди!» гэжэ митингдэ хабаадагшад хашхаралдан, үни удаан альга ташабад.

«Интернационал» дуулаад, митинг дүүрээ.

Чехословакиин ажалшадай асари ехэ жагсаал арадайнгаа нэгэдэлые саашадань улам бэхижүүлхэ уряа доро, чехословак-совет арадуудай хани барисаанай туг доро үнгэрөө.

ИЗМИРСКЭ ЯАРМАГТАХИ СОВЕТСКЭ ПАВИЛЬОНДО ЭСЭРГҮҮ ХОРОТО ААША

Измиртэ советскэ павильондо добтолгын хэгдэһэнтэй дашарамдуулан, Турциин Республикын правительствада Советскэ правительствын эльгээһэн нотые СССР-эй МИД Турциһаа Москвада байдаг посольстводо августын 30-да барюулаа.

Нотын текст доро толилогдобо.

«Турциин республикын правительствада иигэжэ мэдүүлхэ шухала гээд СССР-эй правительство тоолоно.

Измиртэхи уласхоорондын яармагтахи советскэ павильоной газар дээрэ хара һанаатай бүлэг хүнүүд августын 29-дэ сүмэрэн орожо, тэрэниие һандаргаа. Тиихэдэнь нютагай засагаархид ороойдоошье хэрэгсээгээгүй. Совет эрхэтэдэй—павильоной хүдэлмэрилэгшэдэй ами наһанда аюултай байдал тохёолдоһон, совет ороной зөөридэ горитой хохидол ушаруулагдаһан байна. Һандаргаашад Советскэ Союз тушаа хулиган ёһоор оог хашхаралдаа гаргаа.

Советско-турецкэ хүршэ ёһоной харилсаае саашадань хүгжөөлгэдэ туһалха гэжэ тоолоһон дээрэһээ, Измирскэ уласхоорондын яармагта турецкэ талын уряалаар 1964 ондо хабаадахые советскэ организацинууд зүбшөөһэн байгаа гэжэ мэдээжэ. Өөрынгөө үнгэргэхэ уласхоорондын яармагта хабаадахыень Советскэ Союзые урихадаа турецкэ тала уялганuудые бэедээ даажа абаһан байха юм. Измиртэхи советскэ павильондо хэгдэһэн доботолго эдэ уялгануудтань ороойдоошье тааралданагүй.

Советскэ правительство хадаа энэ доботолго Турциин болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаае муудхааха зорилгоор Советскэ Союзда эсэргүүгээр хэгдэһэн харша ябуулга болоно, мүн энэ ушарай түлөө бүхы харюусалгые турецкэ засагаархид дааха ёһотой гэжэ тоолоно.

Измиртэхи советскэ павильондо доботолгын хэгдэһэнтэй дашарамдуулан, Турциин правительствада Советскэ правительство эрид шууд буруушаалга мэдүүлхэ зуураа, Измиртэ уласхоорондын яармагай болоһонһоо уламжалан Турцида ошоод байһан совет хүдэлмэрилэгшэдэй аюулгүй байдал хангахаар үрэ ехэтэй хэмжээнүүд удааруулангүй абтаха, тэрэшэлэн һандарал эмхидхэгшэд хэһээгдэхэ гэжэ хүлеэнэ. Советскэ тала хадаа ушаруулагдаһан хохидолой хэмжээнэй элирүүлэгдэһэнэй һүүлээр энэ хохидолые түлэхэ тухай Турциин засагаархидта эрилтэ хэхэ эрхэеэ өөртөө үлөөнэ.

Москва, 1964 оной августын 30».

Атомай аюул зайсуулая!

Азиин болон Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын советскэ комитет Номгон далайдахи Мангарев (Гамбье) архипелагай райондо француз ядерна зэбсэг туршахаар бэлдэгдэжэ байһантай дашарамдуулан, мэдүүлгэ хэбэ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулха гэһэн дэлхэйн улад зоной эрилтэдэ Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын советскэ комитет совет хүнүүдэй үмэнэһөө нэгэдхэнэ. Ядерна дайе зайсуулхын түлөө, ядерна туршалга огтолон хорихын түлөө, ядерна зэбсэг үгы хэхын түлөө, буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ, бүрин хуряахын түлөө, бүхы арадуудай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэлдэ арадуудай хүсые нэгэдхэхэ гэһэн Хиросимскэ конференциин уряае советскэ комитет дэмжэнэ.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур

1964 оной сентябрийн 1.

Марк ПОПОВСКИЙ,
уран зохёолшо

ХОРИ НАҺАН ГЭЭШЭ БАГА БЭШЭ

1958 ондо «Молодежь и наука» гэжэ сэтгүүлэй дэбтэрэй редактор намда хонходоо.

— Хори—хорин хоёр наһатай эрдэмтэ-биолог тухай манда бэшыт,—гэжэ дурадхаба.

Биологидо тиимэ залуу эрдэмтэд байдаггүй юм, ажабайдал тухай эрдэм ухаанда ашаг туһатай юумэ хэжэ шадахын тула ядахын сагта гуша наһа хүрэхэ хэрэгтэй гэжэ харюусаһанаа һананаб.

— Ихэдээ алдуу хэнэ гээшэт, Михаил Далинай адрес бэшээд абыт,— гэжэ редактор харюусаа һэн.—СССР-эй Наукануудай академиин президиум энэ студентые һонин лэ эрдэмтэ байха гээд манда дурадхаа юм.

Студент-медик Миша Далинтай танилсаад, тэрээн тухай бэшээ һэм. Үнэн зүрхэнһөө бэшээ бэлэйб. Бидэнэрэй уулзахада, тэрэ хүн 22 тухай наһатай байгаа ха. Дүрбэдэхи курсда һурадаг байхадаа, врач болохоб гэжэ болохын хажуугаар үшөө нэгэдэхи курсһаа хойшо биологи ехээр һонирходог болобо. Амарха, унтахаяашье мартаад, һонирхоһон асуудалаараа номуудые, статьянуудые уншадаг, эрдэмтэдһээ консультаци абадаг болобо. Хожомынь туршалга хэжэ захалба. Дүрбэдэхи курсда һуража байхадаа научна журналнуудта статьянуудые гаргуулдаг, бүхэсоюзна конференци дээрэ үгэ хэлэдэг болоһон. Зургаадахи курсын һүүлээр Далинай дипломоо хамгаалхадань, эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэдэ хүртэмөөр гэжэ экзаменационно комисси тобшолол гаргаа юм. Мүнөө 28 наһатай Михаил Далин ниислэлэй нэгэ институтда научна хүдэлмэрилэгшэ байха зуураа, доктор болохо диссертаци амжалтатайгаар бэлдэнэ.

Хори гаража ябаһан хүн юу хэжэ шадахаб, юу хэжэ бирахагүйб гээд боложо һуухадаа, үнинэй энэ нэгэ ушар тухай һанабаб. Энэ асуудалые түүхэ шиидхээ. Шалахэ арга бидэндэ олдоогүй—бидэнэр 18-тайдаа сэрэгэй хубсаһа үмдөөбди. Хорёод оной эхеэр түрэһэн минии үеын олохон хүнүүд хоридохи хабараа харангүй һалашоо.

Гэхэ зуура, «Таанарта бараг бэлэн байгаа» гэжэ мүнөө үеын хүбүүд, басагадай хэлэхые дууладагби. Бараг бэлэн гээшэ гү? Өөрынгөө олохон нүхэд шэнгеэр, Ленинградай хүреэлэлгэ тухай, манай нүхэд лётчигуудай хүүр дээрэ самолёдой пропеллернүүдые хадхаһан тухайдаа гашуудалтайгаар һанажа ябадагби. Бэлэн гээшэ гү? «Эдэтнай тиимэл юм бэзэ. Зүгөөр таанарай зам эли тодорхой байгаа. Таанар сагай зарлиг дүүргээд лэ ябаа гээшэлта,— гээд дунда һургуули дүүргэхээе ябаһан нэгэ залуу хүбүүн намда һаяхан хэлээ.—Ябадалаа тодорхойлхо, дүрэеэ олохо гээшэ хэды бэрхэтэйб гэжэ мэдэнэ гүт? Наһан ябажал байха, хори хүрэхэеэ байхаш, тиихэдэ үшөө юушье хээгүй байхаш, хэн болохын тула юу хэхэеэшье мэдэхэгүйш».

Тиимэл даа, «ябадалаа тодорхойлхо» гээшэ үнэхөөрөөшье хүнгэн бэшэ. Зүгөөр, би ороной элдэб заха хизаарнуудта хэдэн зуун залуу хүнүүдэй ажабайдалаа ямараар зохёохыень хараһан байхаб. Заримдаа алдуутайгааршье, заримдаа сагаа гамнангүйтөөршье һаань, юумэл бүтээдэг. Миша Далин олоной нэгэн болоно. Зол талаантай хүн гү?

Үгы гээшэл даа.. һаяхан Москвагай университет дүүргэһэн Виктор Иванов лабораториин хүтэлбэрилэгшэ болохын тула академическэ институтда сэхэ уригдаа. Энэнь юрэ бусын зүйл бэшэ. Студент Иванов ургамалай үндэһэ олон жэлдэ һонирхон шэнжэлээ юм. Виктор түрүүшээр студентнэрэй научна кружогуудта хабаадаһан, ургамалнуудай физиологиин кафедрада бэеэ даагаад хүдэлмэрилһэн байгаа. Тиигээд хүгжэжэ байгаа клеткэнүүдые шэнжэлхэ шэнэ арга олоо. Энэ студентын ажал ябуулгые ехэ эрдэмтэд хэрэглэһэн байна. Иигэжэ үсэгэлдэрэй студент «өөрынгөөл» лаборатори соо хүдэлмэрилхэһөө гадна, мүн аха нүхэдтэйгөө—профессорнууд болон академигуудтай хамта ажаллажа, ехэ юумэ бүтээнэ.

Виктор Иванов наукада «залуу» ааб даа. Теэд Москвагай дунда һургуулиин юһэдэхи классһаа курсада сэхэ абтаһан һурагшад Саша Мигдал, Сережа Гурвиц, Саша Поляков гурбан тухай юу хэлэжэ болохо гээшэб? Мүнөө эдэнэр 19 наһатай. Эдэ гурбан эдир математигуудай ажабайдал эли болонхой.

Эрдэм ухаанай талаар өөрынгөө хүби заяае тон эртэ, тон элеэр тодорхойлхадонь Михаил Далинда. Виктор Ивановто. математикада дурлаһан эдэ гурбан һурагшадта ямар нэгэн зол хүби туһалаагүй. Бэлиг талаан гү? Дура зориг гү? Хэлсээнгүй. Минии һанахада. үшөө нэгэ ондоо юумэн бии. Энээнгүйгөөр ямаршье горитой, һонирхолтой юумэ бүтээжэ болохогүй, хэды бэлигтэйшье һаа — энээнгүйгөөр зохид һайн юумэ түйлажа шадагдахагүй. Суртал бодол тухай хэлэнэб.

Хэнише жэшээ болгон харуулха тухай хэлэгдэнэ бэшэ. Гол юумэнь —юртэмсын байдал тушаа эли тодо, зүб бодолтой байха. юртэмсэ дотор юу хэхэ, ямар байха тухайдаа тиимэл хараа бодолтой байха асуудал болоно. һанал бодол гээшэ хори хүрэтэрөө, тэрээнһээ уридшье заатагүй бүриддүүлэгдэхэ зэргэтэй зүйл болоно. Хори хүрэтэрөө Михаил Далин шэнги эрдэмтэ болонгүй байжа болохо, бүхы наһанайнгаа мэргэжэл, ажал олонгүй байжа, өөрынгөө эрдэхэг зориг хүсэд гаргангүй байжа болохо. Зүгөөр хори хүрэтэрөө юушье мэдэнгүй, ямар зорилготой байһанаа, зорилгоёо яажа түйлаха тухайлаа мэдэнгүй байжа болохогүй. Буридэһэн һанал бодол гээшэ наһанайнгаа зорилго түйлаха зэмсэг мүн. Хүн һанал бодолгүйгөөр ябажа шадахагүй.

Хүнүүд тон олон янзаар бэеэ харуулдаг. Латвиин Огра тосхоной наймадахи классай һурагша һаяхан тон өөрэ янзаар бэеэ харуулаа. Астрономи һонирхоһон энэ хүбүүн замбуулинай бодонуудай дүрсэ буулгажа һурахые хүсэбэ. Эдир астроном тусхай аппаратура бүтээхын тула олон үдэр, олон һүни оролдолго гаргаа. Тэрэнэй ажал миин хосороогүй. Урдань мэдэгдэхэгүй байһан һүүлтэ одоной дүрсэ буулган абажа, эрдэмтэд-астрономуудай баясхаланда хүртөө.

Латвиин энэ фотографые танихатүйб. Зүгөөр үт зорилгоёо эртээнһээ мэдэһэнэй ашаар иимэ юумэ түйлаа гэжэ ойлгоноб. Өөрынгөө дура хүсэлые эрдэм ухаанай, обществын, өөрынгөө үе сагай эрилтэтэй холбожо шадаһанайнь ашаар амжалта түйлагдаа.

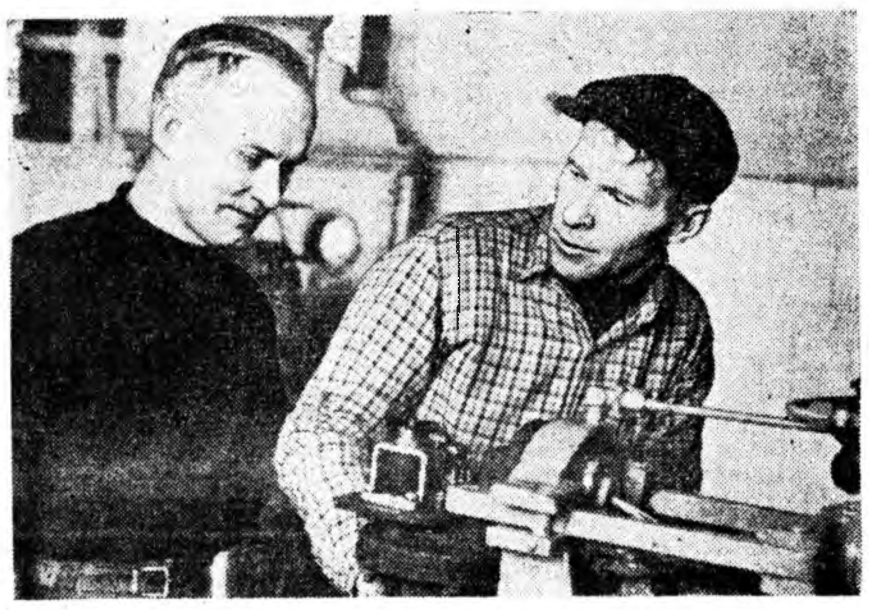
(АПН).

Август һара —
Алтан намарай эхин.
Зулгы һайхан
Зунай үедэ
Оюун бодол.
Оролдолгоороо ургуулһан
Баян дайдынгаа
Бардам хэшэгые
Ажалшан бүхэнэй
Амталан хүртэхэ
Аятай һайхан саг ерээ.

Зураг дээрэ: Улаан-Үдын үрэ жэмэстэ станцида ургуулһан яблока суглуулагдаад, магазинуудта ябуулагдахаар бэлэдхэгдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Улаан-Үдын вагонно депогой слесарь Аркадий Максимович Антонов түмэр замай хүдэлмэридэ олон жэлдэ ажаллана. Шабинь Альберт Шичков слесарьнүүдэй бригадир болонхой. Зураг дээрэ: А. Шичков А. М. Антонов хоёр.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

УЙЛАЖА БАЙДАГ ШУЛУУН

Бахчисарайн фонтанай 200 жэл

Хоёр зуун жэлэй саада тээ. **1764** ондо Крымэй нэгэ хэрзэгы шэрүүн хаан—Крым-Гирей гэгшэ Иранай хаашуулай уран зурааша Омерто иигэжэ хэлэһэн юм гэхэ:

— Минии алдар нэрые мүнхэжүүлхын тулада шулуунай уйлажа байхаар юумэ хэлши.

Бэлигтэй уран зураашань хэрзэгы шэрүүн зантай хаанай нэрыешье мүнхэлөөгүй. Харин өөрынгөө гайхамшагта зохёолые хаанай ордоной хаалтада хайрата залуу наһаяа хосороожо байһан хэдэн зуун һамгад, басагадта зорюулаа юм. Мусульман шажанай заабари заршамай ёһоор, хүнэй нюурые зураглан харуулжа болохогүй байһан дээрэһээнь, Омер ондоо аргаар харуулаа: мрамор шулуун дээрэ гүн ехэ арка (бүхөөгтэһэн барилга) хэжэ, хүнэй гүнзэгы уйдхар гашуудалые элирхэйлээ. Дээгүүрнь сэсэг, хажуугаарнь — аягануудые хэһэн. Хүнэй нюдэнһөө нёлбоһо гаража байһандал, сэсэгһээ уһан гараад, хасартал адли түхэреэхэн аяганууд дээгүүр мэлмэрнэ. Тиигэжэ бэлигтэй мастер хүйтэн шулууе амидыруулһан, фонтаниие уйлуулһан юм. Фонтанай дорохоно хэгдэһэн мэлхэйн гэр ойро зуурахана уһанай гүйсые барижа, хаанай засаг мүнхэ бэшэ, харин энэ уһандал үгы болохо байха гэжэ харуулагдана.

1820 ондо Бахчисарайн ордондо ерэһэн Пушкин «Уйдхар гашуудалай фонтаниие» сэдьхэлээ хүдэлгэн хараад, гэм зэмэгүй Мария абьяаста Зарема хоёрой дурасхаалда улаан, сагаан үнгэтэй хоёр бамба сэсэгүүдые дээрэнь табяаһан гэхэ. Эдэ хоёр һамгад тухай домогой үндэһөөр агуу Пушкин «Бахчисарайн фонтан» гэжэ суута зохёолоо бэшэһэн байна.

Энэ хүшөө-памятнигай буулгабаринь Алупкын ордон-музейдэ, Ленинградай Эрмитажда биишье һаа, Бахчисарайн фонтанда өөртэнь хүрэхэгүй юм.

Энэ гайхамшагта зохёолой бүтээгдэһөөр 200 жэлэй ойдо зорюулан, Киргизэй ССР-эй арадай скульптор Ольга Мануйлова Өмерой зурагые уралан зохёобо. Өмерой дүрсэ зурагынь манда олдоогүйшье һаа, тэрэниие хэнэйшьеб таһалһан бамба сэсэгэй хажууда бодолгото болоод байһан залуу хүбүүн болгожо харуулна. Мануйловагай энэ зохёол Бахчисарайн ордон-музейдэ табигдаха юм.

Сергей ШАНТЫРЬ,
АПН-эй корреспондент.

Улаан-Үдын гидрометобсерв... риин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөө... республика доторнай бага ... үүлэтэйшэг байха. Бороо хура... лай орохогүй. Баруун хойноһоо ... лашагаар һалхилха. Хойто ... гуудаар һүниндөө 2—7, бусад ... гуудаар 8—13, Улаан-Үдэдэ ү... гүүр 10—12, үдэртөө 18—20 ... дус дулаан болохо.

Сентябриин 2, 3-нан үдэрнүү... үүлэтэйшэг байха, зарим нюта... даар бага зэргэ бороон орохо. ... руун тээһээ һулашагаар һалхи... Хойто болон Захааминай аймаг... та һүниндөө 2—7, бусад тэж... 7—12, үдэртөө 17—22 градус ... лаан болохоор хүлеэгдэнэ.

ЭРХИМҮҮДТЭ—ШАН

Хаягдаһан түмэр суглуулжа тушааха хоёрдохи кварталай түсэбэй дүүргэлтын дүн Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзэбэ. Энэ хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэһэн Кабанскын аймаг түрүү һуури эзэлээ. Энэ аймаг 2-дохи квартал соо хара түмэр суглуулха түсэбөө 140,8 процент, үнгэтэ металлаар — 128 процент дүүргээ. Ажалдаа амжалта түйлаһанайнгаа түлөө аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Попов, ВЛКСМ-эй Кабанскын комитет, Каменскын 8 жэлэй һургуулиин комсомолой, пионерскэ организацинууд шанда хүртэбэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

НЭГЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: «Аха дүүгэй хани холбооной һайндэр» гэһэн гаршаг доро Словацка национальна восстани болоһоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан митинг тухай. «Һуралсалай шэнэ жэл» гэһэн түрүү бэшэг. Таряа зөөлгэ дээрэ ~асай графигаар хүдэлхэ гэжэ шиидэһэн Мухар-Шэбэрэй жолоошодой үүсхэл тухай И. Болдогоевой корреспонденци.

ХОЁРДОХИ ХУУДАҺАНДА: Измиртэ нээгдэһэн выставкэ дээрэ советскэ павильондо доботолһонтой дашарамдуулан, Турциин правительствада эльгээһэн Советскэ правительствын нотын тобшо удха. Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалха министр М. Петушиновай статья. Г. Ефимовэй «Сошордуулмаар тоонууд» гэһэн бэшэг. «Минута бүхэниие сэгнэжэ шадана» гэһэн В. Орловой корреспонденци.

ГУРБАДАХИ ХУУДАҺАНДА: республикын һургуулинуудта һуралсалай шэнэ жэлэй эхилһэн тухай олон материалнууд. «Дээдэ һургуули һуралсалай шэнэ жэлдэ» гэһэн гаршагтай СССР-эй Дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министрэй нэгэдэхи орлогшо Н. Прокопьевтой хөөрэлдөөн. Уласхоорондын мэдээсэлнүүд.

ДҮРБЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: 104-дэхи шэнэ химическэ элементын олдоһон тухай ядерна шэнжэлэлэй нэгэдэмэл институтда болоһон пресс-конференци тухай. Республикын элдэб һонин толилогдобо.

Хани барисаанай митинг

ВАРШАВА, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин ЧССР-тэ аяншалжа байһанда Польшын хэблэл гол анхаралаа хандуулна. «Банска-Бистрицэдэ болоһон тон ехэ митинг», «Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан гол ехэ баярай ёһолол» гэһэн гаршагуудтайгаар энэ гайхамшагта үдэртэ, А. Новотнын болон Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдтэ зорюулагдаһан корреспонденцинүүдые «Трибуна люду», «Жиче Варшавы» гэжэ газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта толилоо.

Марксистско-ленинскэ парти бүхэнэй дүй дүршэл бүхы уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ угаа ехэ удха шанартай, тиигээд социализм болон коммунизмын түлөө манай хамтын тэмсэлдэ үнэтэ туһа нэмэри болоно гэжэ Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн үгэнүүдые «Жиче Варшавы» газетэ эли болгон илгаруулжа толилһон байна.

БУДАПЕШТ. Советскэ партийно-правительственна делегациин Чехословакида аяншалжа байһан тухай Венгриин хэблэл урганөөр бэшэһээр. Банска-Бистрицэдэ болоһон олон түмэн хүнэй хабаадалгатай митинг, нүхэд А. Новотнын, Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүд тухай мэдээсэлнүүдые «Непсабадшаг», «Мадьяр немзет», «Непсава» газетэнүүд толилоо. «Словацка восстаниин 20 жэлэй ойдо зорюулагдан Банска-Бистрицэдэ болоһон митинг дээрэ нүхэд Хрущев болон Новотнын хэлэһэн һайндэрэй үгэнүүд («Непсабадшаг»), «Бүхы демократическа хүсэнүүдэй нягта жагсаалтай байха шухала тухай Банска-Бистрицэдэ Хрущев хэлээ» гэһэн томо гаршагуудые түрүүшынгээ хуудаһануудта хэһэн байна.

СОФИ. Советскэ партийно-правительственна делегациин Чехословакида аяншалжа байлга Болгариин хэблэлэй гол темэ болоно. Антонин Новотнын, Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые Болгариин түбэй газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта толилоо.

Словацка восстаниин 20 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ тухай репортажые «Коммунизмын аша туһада зорюулагдаһан хани барисаан, нэгэдэл» гэһэн гаршагтайгаар «Отечествен фронт» гэжэ газетэ толилоо. «Аха дүүгэй агууехэ социалис нэгэдэл урган бэхижэнэ» гээд «Земеделско знаме» газетэ гаршагтаа онсолон тэмдэглэнэ.

«Словацка национальна восстаниин 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай ёһолол чехословацко-советскэ хэтэ мүнхын, бата бэхи хани барисаае элеэр харуулба гээд «Труд» газетэ тэмдэглэһэн байна.

ДЖАКАРТА. «Коммунис общество болбосоролто байдалай һандархай дээрэ байгуулагдахань бэрхэтэй», «Эб найрамдал хамгаалха гээшэ шухалын шухала асуудал болоно», «Дайн байлдаае зайсуулха» гэһэн гаршагуудтайгаар Н. С. Хрущевой Чехословакида аяншалжа байһан тухай Индонезиин хэблэл дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ. Тиихэдээ Азиин арадуудта эсэргүүгээр США-гай зэбсэгэй хүсөөр харата ааша гаргалгые буруушааһан Советскэ правительствые толгойлогшын мэдүүлгэнүүдтэ хэблэл тусгаар анхарал хандуулна. Тонкинска тохойдо Американ хорото муухай ааша гаргаһые шоо шобто үзэхэ зуураа, США-гай ээрхэг түримхэй аашада эсэргүүсэн вьетнам арадай хэжэ байһан тэмсэлые эрид шууд дэмжэжэ байһанаа Н. С. Хрущев элирхэйлэн мэдүүлээ гээд «Индонезиан геральд» тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

Шахтёрой үдэр

СОФИ, августын 29. (ТАСС). Болгариин шахтёрнууд өөрынгөө һайндэрые — августын 30-да тэмдэглэдэг, шахтёрой үдэрые болон агууехэ һайндэрые—Болгаридахи социалис революциин 20 жэлэй ойе ажалай шэнэ ехэ амжалтануудаар угтажа байна.

840 мянган тонно нүүрһэн түсэбһөө гадуур малтагдаа, ажалай бүтээсын ургаһанай, продукциин өөрынь үнын хямдарһанай ашаар 4,5 миллион лев алмагдаа. Эдэ хадаа өөрынгөө социалис Эхэ ороной агууехэ ойдо Болгариин шахтёрнуудай үгэһэн ажалай алдарта бэлэг болоно.

Коммунис ажалай ударнигууд болон коллективүүдэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө, ажалай алдарай паспортын түлөө ороной 24 мянга гаран шахтёр тэмсэжэ байнхай.

Ажалай амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө ороной нүүрһэнэй промышленностиин хэдэн зуун шахтёрнууд болон хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай республикын Арадай суглаанай президиум мүнөөдэр указ гаргаа.

Неругэй политикые үргэлжэлүүлхэ

ДЕЛИ, августын 29. (ТАСС). Индиин национальна конгресс (ИНК) гэжэ зонхилхы партиин хүтэлбэрилхы орган бологшо бүхэиндиин национальна комитедэй хоёр үдэрэй ээлжээтэбэшэ сесси мүнөөдэр Делидэ нээгдээ. һүүлэй һарануудта Индидэ эдеэ хоолоор хангалгын хэсүү бэрхэтэй байдалда ороһые сесси гол түлэб хэлсэхэ байна.

Бүхэиндиин комитедэй гэшүүд мүнөөдэрэйнгөө заседаниин эхиндэ резолюци баталан абаа. Национальна ударидагша Джавахарлал Нерүгэй наһа баража, хүндэ гээгдэл болоһон тушаа резолюци соонь шаналал элирхэйлэн мэдүүлэгдэнэ.

Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хамааралсахагүй, оронуудтай бүлтантайнь хани барисаатай байха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хүсэнүүдые бэхижүүлхэ талаар Нерүгэй бэелүүлдэг политикые саашадань үргэлжэлүүлхээр шиидэнги байһан тухайнь резолюци соо элирхэйлэн мэдүүлэгдэнхэй.

Конгодохи байдалые зүбшэн хэлсэхэнь

АДДИС-АБЕБА, августын ... (ТАСС). Конгодохи (Леопольдвиль...) байдалые хаража үзэхын тулада ... тябриин 5-да онсо яаралтай ... зарлаха тухай Африкын нэгэ... организаци шиидхэбэри гаргаа.

Орон өөрынгөө нэрые хубилгаб...

НЬЮ-ЙОРК, августын 29. (Т...). Конго (Леопольдвиль нииса...) мүнөө Конгын Демократическа ... публика гэжэ нэрлэгдэхэ болоо. ... дээрэһээ нэрэнь хубилгагдааб гэ... Конгын хоёр республика — нэгэ... Леопольдвиль ниислэлтэй (ур... Бельгиин колони байһан), нүгөө... Браззавиль ниислэлтэй (урдань ... циин колони байһан) оно ба... бшуу.

Шэнэ нэрыень Нэгэдэмэл Наци... дай Организаци хуулитаар батад... Энэ хубилалта Чомбе гэгшын пр... тельствын эсэгаа гаргаа абаа... тохёолдоһон байгаашье һаа, оро... тор шэнэ конституциин баталан... һанай һүүлээр болоһон байна.

Сайгондохи са... зуурын зонхилог...

ПАРИЖ, августын 29. (ТА...). Нгуен Суан Оань — эконом... скэ асуудалнуудаар урдын ... мьер-министр Кханиин орлогшо ... һан хүн Урда Вьетнамай премьер... нистрэй уялгые дүүргэгшээр томи... доо гээд Франс Пресс агентства... дээсэнэ. Урда Вьетнамай ни... Сайгондо арадай бүһалгаалан ... гые сэрэгүүдэй дараһанай һү... хэдэн часай үнгэрөөд байхада ... тухай мэдүүлгэ хэгдэһэн байна.

КОНГОДО ИМПЕРИАЛИСТНУУД ДАЙНАЙ ШЭНЭ ГУЛАМТА БИИ БОЛГОНО

Конго... Африка түбидэ зоболон ехээр үзэһэн энэ гүрэнэй нэрэнь мүнөө бүхы дэлхэйн газетэнүүдэй хуудаһануд дээрэ харагдана, бүхы арадуудай хэлэн дээрэ радиогоор хэлэгдэнэ. Баруун тээхи империалис гүрэнүүд, тон түрүүн США, хадаа бэеэ наймаалһан Чомбе—Мобутын шайкала эсэргүүсэн тэмсэжэ байгаа Конгын патриотическа хүсэнүүдые элитэ дараха зам дээрэ гаранхай.

«Мүнөө Конгодо тохёолдоһон байдал шэнэ шатадаа гараад байна гэбэл, —Конгын арад зоной дура хүсэлдэ огто таарахагүй байдал баалалтаар тогтоохын зорилгоор тэндэхи дотоодын хэрэгүүдтэ Американ зүгһөө сэхэ хамаархаха шатада хүрэбэ» гэжэ Каирта гарадаг «Аль-Маса» гэжэ газетэ бэшэнэ.

Восстани хэһэн отрядуудые Моиз Чомбе өөрынгөө хүсөөр диилэжэ хүшэхүрэхэ аргагүй болоо гэжэ ойлгоод байхадаа, Конгын премьерэй ээд болоһон Америкэ болон Бельги өөрынгөө табималда туһалха гэжэ шиидээ. Аргагүй яаралтай хэрэгүүдээр ябадаг США-гай президентын тусхай түлөөлэгшэ Аверелл Гарриман болон Бельгиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Спаак гэгшэдэй хоорондо августын 7-до Брюссельдэ хэлсээн болоһон байгаа. Тиихэдээ Конгые аршалан абархамнай гэжэ шалтаг барьяад, доботолон орогшодой хоорондо өөһэдынгөө хэхэ юумэ хубаажа абаха тухай үгэеэ нэгэдэһэн байха юм.

Жэшээнь, США Чомбын сэрэгүүдтэ самолёдууд болон бэшэшье буу зэбсэг улам ехээр үгэхэ гэһэн уялга абаа. Тиихэдэ Бельгиин правительство хадаа Конгодо бэеэ даанхай гүрэнэй тогтохоһоо урид полициин сэрэгүүдые командалжа ябаһан Бельгиин офицернүүдые Конго эльгээжэ, тэндэ Мобутын отрядуудые һургаха гэжэ үгэеэ үгэбэ.

Мүн тиихэтэй хамта, Американ болон Бельгиин мүнгөөр Конгодо хүлһэнэй сэрэгүүдые бии болгожо байнхай. Тэрэнь хадаа патриодуудта эсэргүүсэхэ Чомбын сэрэгэй ябуулгануудта габшагай хүсэн боложо үгэхэ ёһотой юм ха. Американ журналист Антони Лукасай бэшэһээр хада США болон Бельги хари гүрэнһөө абтаһан сэрэгүүдэй гаргашые түлэхэдэнь Чомбедэ туһалхабди гэһэн байна. Тиигээд хүлһэнэй сэрэгүүд Бельгиин автомадуудаар зэбсэглэгдэхэ юм. Мүн Американ Холбоото Штадуудай Конгодо үгэһэн хүнгэн болон ашаанай автомашинануудые, хүндэ буу зэбсэгүүдые хэрэглэхэ болоно. Хүлһэнэй сэрэгүүдэй колонно бүхэндэ агаарһаа дэмжэлгэ үгэдэг байха юм.

Иимэ хархис хара үзэлтэй хүлһэнэй сэрэг бии болгоходонь, ЮАР-ай, Урда Родезиин үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад, тэрэшэлэн Португалиин колони—Анголын, Мозамбигай фашистнууд-колонизаторнууд туһалжа байнхай. Алжирта арай шамай амиды үлэһэн ОАС-айхид, Малайн легионернүүд, Кубын контрреволюционернүүд, Урда Вьетнамай арадай алууршад, Урда Америкэдэ үймөө таташад, мүн бэшэшье колониальна хара нохосууд мүнөө бэеэ наймаалһан Леопольдвильдахи зонхилогшодой хуули засагта дурагүйтэһэн хүнүүдые алаха хюдахын тулада Конго руу талиижа байна.

Хари гүрэнһөө абтаһан хэдэн зуугаад хүлһэнэй сэрэгүүд Камина, Луэабург гэжэ Конгодохи Бельгиин сэрэгэй баазануудта байгуулагдаһан сэрэгэй лагерьнуудта һургуули хэжэ эхилэнхэй. Мүн тиимэ хүлһэншэ болохо гэһэн хэдэ мянган хүнүүд Кейптаунда, Иоганнесбургда, Солсберидэ хүлһэнэй сэрэгүүдые абаха газарнуудай үүдэ һахижа байнад. Тэндэ Чомбын эльгээһэн хүнүүд Урда Африкын республикын болон Урда Родезиин дайсан харша засагаархинай үмэгшэлгэ доро Конгын арадай ерээдүйн алууршадые элитэ хүлһэлэн абана.

Катангые амяарнь таһалхын түлөө дайнай болохо үедэ Катангын авиациие захирха тушаал даажа, муусууда гараһан Джерри Курен гэгшэ эдэ бүхы кампаниие толгойлжо байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй баруун гар болоһон—О'Малли гэгшэ Чомбын ноёдой дунда мүн лэ мэдээжэ хүн байха. «Катангын президентын» ойрын туһамаршадай нэгэн болоһон тэрэ хадаа улад зониие зэрлиг муухайгаар зобоожо, хэһээжэ шоо үзэгдөөд, Конгын түүхэдэ ороһон хүн юм.

Тэдэнэй хүлһэлэн абаһан хүнүүдые ЮАР-ай правительствын үгэһэн самолёт дээрэ һуулгаад, Урда Африкаһаа Конгодо зөөжэ асарна. Тэдэнь Леопольдвильда ерэжэ, Американ бомбардировщигуудта һууһан бэеэрээ, востани хэгшэдэй сулөөлһэн газар нютагуудта доботолхоёо ниидэжэ ошонод.

Конгодо хэһээлтэ зоболон үзүүлжэ байһан өөһэдынгөө ябуулгануудые хэхэдээ, Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдэй зүгһөө дэмжэгдэһэн хэбэр үзүүлхын тулада, востани хэгшэдтэ эсэргүү ябуулгануудта туһалхаяа сэрэгүүдые эльгээгыт гэһэн гүйлтатайгаар Африкын гүрэнүүдэй правительствануудта хандахыень Американ дипломадууд Чомбедо заажа үгөө. «Нью-Йорк Таймс» газетын бэшэһэнэй ёһоор, Африкын бэшэ бэшэ гүрэнүүдтэ хандаһан энэ уряа хүлһэншэ сэрэгүүдэй ябуулгануудые ядахын сагта дипломатическаар далдалха халхабша боложо үгэхэ бэзэ гэжэ Американ Холбоото Штадууд найдаһан байгаа.

Теэд Конгодо болоһон тэмсэлдэ Африкын арадуудые татажа оруулха гэһэн Американ һанаашалга хадаа Конгын премьер-министрэй хандаһан гүрэнүүдээр дэмжэгдээгүй байха гэжэ хүлеэхээр лэ байһан юм.

Жэшээнь, Эфиопиин правительство Чомбын гүйлта эрид буруушааһан байна. Мүн Мальгашска Республикын, Сенегалай, Либериин засагаархидшье тэрэниие дэмжээгүй. Эрхэ сүлөөдэ дуратай Африка хадаа Чомбетой ганзага нэгэдэһэнэй юрэдөө хэрэггүй гэжэ дахяад ойлгуулһан байха юм.

Тиигээд мүнөө Аккраһаа Аддис-Абебэ хүрэтэр, Браззавильһаа Занзибар хүрэтэр, бүхы хара Африкын түби дээгүүр жагсаал митингнүүд боложо, Конгын дотоодын хэрэгүүдтэ Американ хамааралгые болюулха, мүн тэндэхи арад зондо өөһэдынгөө дотоодын хэрэгүүдые өөрөө мэдээд шиидхэхэ эрхэ олгохо гэһэн эрилтэ табина.

Конгын дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархажа США-гай болон Бельгиин зэбсэгтэ доботолго хэһэниие Советскэ правительство эрид шууд буруушааһан байгаа. «Африкада Конгые колониальна гүрэнүүдэй сэрэгэй түшэг тулгууриин газар болгоод байгаа һаань, Африка түбиин олохон гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалда сэхэхэн аюул ушаруулха бэлэй. Гэхэһээ гадна, Конгые империалис гүрэнүүдэй сэрэгээр эзэмдэн абаха болоо һаань, Африка түбиин тэг дунда дайн байлдаанай шэнэ гуламта бии болохо байна бшуу»,—гэжэ **1964** оной августын 25-да гараһан ТАСС-ай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

С. КУЛИК.
(ТАСС).

Редактор
Ц. О. ОЧИРО...

БУРЯАД ҮНЭН

1 дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 1.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. реда... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-... отделов: сельскохозяйственного производства и партийн... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парти... ной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов идеологическо... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсельк... ров и писем—25—41. 38-30. информации—32-74 и перево... дов—34-05.

гор. Улан-Удэ. типография управления по печати при Совет... Министров Бурятской АССР.

Н00207. Зак. № 744.